

Kota El Kitabı

“Geçici Özel Önlem Politikası: Kota”

Yayına Hazırlayan

Aysun Sayın

Kota El Kitabı

“Geçici Özel Önlem Politikası: Kota”

Yayına Hazırlayan: Aysun Sayın

İletişim Bilgileri

KA-DER Ankara

Adres: Çevre Sokak 29/2 Çankaya, Ankara
Telefon: 0 312 4678816 • Fax: 0 312 427 3979
E-Posta: kader_ankara@yahoo.com; ilk_3@yahoo.com

KA-DER Genel Merkez

Adres: İrfan Baştuğ Sk. Yuva5 Apartmanı 15/7 Esentepe / İstanbul
Tel: 0212 273 25 35 • Fax: 0212 273 25 36
E-Posta: kadergm@e-kolay.net; sayinaysun@yahoo.com

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından desteklenmiştir.
Hollanda Büyükelçiliği tarafından UNDP'ye ayrılan fondan basım desteği sağlanmıştır.

ISBN NO: 978-975-6487-11-2

Basım Yılı

Ağustos 2007

Basım Yeri

Yalçın Matbaacılık, Ankara

Kapak Tasarımı: Adrena, İstanbul (<http://www.adrena.com.tr>)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
TÜRKİYE'DE KADININ DURUMU	7
KADINLARIN SİYASETE KATILIMI GEREKLİDİR	21
NEREDE, NASIL BİR KOTA	31
SİYASİ PARTİLER VE SEÇİM YASALARINDA DEĞİŞİKLİK GEREKLİDİR	41
DÜNYADA KOTA UYGULAYAN ÜLKELER	49
AVRUPA BİRLİĞİ KURUMLARINDA KADIN TEMSİLİ	69
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE AVRUPA KONSEYİ METİNLERİNDE KADININ TEMSİLİ İLE İLGİLİ KARARLAR	72
DÜNYA SİYASET TARİHİNDE YER ALAN KADIN DEVLET BAŞKANLARI VE KADIN BAŞBAKANLAR	77
2007 GENEL SEÇİMLERİ SÜRECİ VE SONUÇLARI	82
KAYNAKÇA	102

ÖNSÖZ

Türkiye’de seçimle ve atamayla gelinen tüm karar organlarında kadınların temsil oranını arttırma hedefi ile 4 Mart 1997 tarihinde kurulan KA-DER’in misyonu sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanmasıdır.

KA-DER, kadınların politikaya katılımını engelleyen ekonomik ve sosyal koşulların, yasa ve uygulamaların değişmesi için eşitlik politikaları içinde yer alan özel önlem politikalarını savunmaktadır.

Kadınların karar verme mekanizmalarında ve politikada etkili ve yeterli temsilini sağlayacak politikaların yasa ve tüzüklerde yer alması için mücadele eden KA-DER, kadınların eksik temsilinin ve katılımının bir demokrasi sorunu olduğuna işaret etmektedir.

Kadın sorunu olarak tanımlanan hemen her alandaki sorunun birbirinden bağımsız olmadığını vurgulayan KA-DER bu sorunların toplumsal bir sorun olarak görülmesi ve çözülmesi için gerekli siyasi iradenin ve toplumsal farkındalığın yaratılması doğrultusunda baskı unsuru olarak çalışmaktadır.

Kamusal yaşamda yer alan kadınların güçlendirilmesi ve her düzeydeki görevlere aday olmaya teşvik edilmesi ve görünür kılınması için faaliyetler yürüten KA-DER,

politikada ve karar verme mekanizmalarında yer alan kadınlarla kadın hareketi arasında kadın sorunları ve politikaları konusunda iş ve güç birliğinin gelişmesi için çalışmaktadır.

Elinizdeki çalışma kurulduğu günden bugüne kadar KA-DER'in kadının temsili ni arttırmak için dünya deneyimlerinden de yola çıkarak savunuculuğunu yaptığı KOTA politikalarını ele almaktadır. Bu çalışma kadının farklı alanlarda yaşadığı eşitsizliklerden de yola çıkarak sorunun bir demokrasi sorunu ve toplumsal sorun olarak tanımlanması gerektiğinin altı çizilerek hazırlanmıştır. KA-DER, KOTA'nın geçici bir özel önlem olduğunun altını çizmekte ve sonuçlarda eşitlik sağlanıncaya kadar uygulanacak bir seçim tekniği olduğunu vurgulamaktadır. Mevcut eşitsizliklerin giderilmesi için alınacak tedbirlerden biri olarak KOTA'yı öneren ve savunan, KOTA uygulamasının Kadın Politikasından bağımsız olamayacağını, nerede ve nasıl uygulanacağını açıklıkla ifade edilmesi gerektiğinin önemini vurgulayan KA-DER bu yayında bugüne kadarki yayınlarından, çalışmalarından ve birikimlerinden faydalanarak KOTA savunusunu farklı ülke deneyimlerinden örneklerle güçlendirmektedir.

Elinizdeki çalışmanın hazırlanmasında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı- UNDP destek vermiştir. Aysun Sayın'ın yayına hazırladığı bu çalışmanın danışmanlığını Aksu Bora, İlknur Üstün ve Selma Acuner yapmıştır. Çalışmaya KA-DER'den Deniz Yazgan, Elif Aydoğar ve Candan Şahin, UNDP'den Aslı Şahin ve Boğaziçi Üniversitesi'nden Ceren Şahin emek vermişlerdir. 2002 seçimlerinde kadın temsili ile ilgili çalışma Başkent Üniversitesi öğretim üyesi Simten Coşar emek vermişlerdir.

Kadın Adayları Destekleme ve
Eğitme Derneği

KA-DER

TÜRKİYE'DE KADININ DURUMU

Rakamlarla Türkiye'de Kadın Erkek Eşitsizliği;

Kadın- erkek eşitsizliği veya kadın sorunu olarak tanımlanan hiçbir sorun birbirinden bağımsız değildir. Bütüncül bir bakış açısı içinde ele alınmazsa tanımlanan sorun alanlarına dair geliştirilen çözüm önerileri eşitsizliği gidermek için yeterli politik açılımlar sağlamayacaktır. Bu sorunu toplumsal bir sorun olarak ele almak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama perspektifi ile politika geliştirmek önemlidir. Aşağıdaki rakamlardan da görüldüğü üzere eğitimde, siyasette, çalışma yaşamında ve sosyal yaşamda ve burada yer almayan sağlık, yoksulluk, sosyal güvenlik gibi daha pek çok alanda kadınlar aleyhine yaşanan eşitsizliklerle karşılaşmaktayız. Bu eşitsizlikleri eşitliğe çevirmek üzere yapılacak çalışmaların bu sorun alanları arasında kurulacak ilişkiyle gerçekleşmesi, kapsamlı bir kadın politikasının oluşturulması için gereklidir. Ancak o zaman örneğin eğitim alanında gösterilen çabaların sağlıkta veya istihdamda da bir karşılığı olacaktır.

**Cinsiyete dayalı ayrımcılık, ayrımcılığın en köklü ve en eski biçimidir.
Yalnızca cinsiyetlerinden dolayı kadınların erkeklerden geri bırakılmasıdır.**

Siyasi Temsilde Mevcut Durum

Seçim yılı ve cinsiyete göre milletvekili sayısı ve Meclis'teki temsil oranı, 1935 – 2002 (TÜİK verileri)

Seçim yılı	Toplam milletvekili sayısı	Erkek	Temsil oranı (%)	Kadın	Temsil oranı (%)
1935	399	381	95,5	18	4,5
1939	429	413	96,3	16	3,7
1943	455	439	96,5	16	3,5
1946	465	456	98,1	9	1,9
1950	487	484	99,4	3	0,6
1954	541	537	99,3	4	0,7
1957	610	602	98,7	8	1,3
1961	450	447	99,3	3	0,7
1965	450	442	98,2	8	1,8
1969	450	445	98,9	5	1,1
1973	450	444	98,7	6	1,3
1977	450	446	99,1	4	0,9
1983	399	387	97,0	12	3,0
1987	450	444	98,7	6	1,3
1991	450	442	98,2	8	1,8
1995	550	537	97,6	13	2,4
1999	550	527	95,8	23	4,2
2002	550	526	95,6	24	4,4
2007	550*	500	90,9	50	9,1

* YSK açıklamasına göre, 550'de 1 sandalye MHP'yi temsilen seçilen Dr. Mehmet Cihat Özönder'in vefatı nedeni ile boş kalacaktır. Parlamento toplam milletvekili sayısı 549 olmuştur.

Türkiye, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı 2006 cinsiyet güçlendirme ölçüsü istatistiklerine göre 75 ülke arasında 72. sırada. Türkiye'den sonra gelen ülkeler; Mısır, Suudi Arabistan ve Yemen.

2002–2007 dönemi

Mecliste yer alan partilerde karar verme mekanizmalarında kadın sayısı

PARLAMENTO ARİTMETİĞİ¹

AKP	354	BAĞIMSIZ	10	SHP	1
CHP	153	DYP	4	GP	1
ANAP	19	BOŞ	7	HYP	1

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

MERKEZ YÜRÜTME KURULU TOPLAM SAYISI: 20 **KADIN SAYISI: 3**

MERKEZ KARAR VE YÖNETME KURULU TOPLAM SAYISI: 51 **KADIN SAYISI: 12**

MERKEZ DİSİPLİN KURULU TOPLAM SAYISI: 11 **KADIN SAYISI: 2**

İL BAŞKANLIKLARI TOPLAM SAYISI: 81 **KADIN İL BAŞKANI SAYISI 0**

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

PARTİ MECLİSİ TOPLAM SAYISI: 81 **KADIN SAYISI: 20**

MERKEZ YÜRÜTME KURULU TOPLAM SAYISI: 21 **KADIN SAYISI: 2**

YÜKSEK DİSİPLİN KURULU TOPLAM SAYISI: 15 **KADIN SAYISI: 4**

İL BAŞKANLIKLARI TOPLAM SAYISI: 81 **KADIN İL BAŞKANI SAYISI: 3**

CHP'de ilçe yönetim kurullarında ve parti meclisinde %25 oranında kota uygulaması yer almaktadır. Merkez Yürütme Kurulunda, delegelikte ve aday listelerinde kota uygulanmamaktadır.

¹Parti tüzükleri ile ilgili bilgi yalnızca tüzüklerinde kota ile ilgili düzenleme olan partiler için verilmiştir.

DOĞRU YOL PARTİSİ

GENEL İDARE KURULU TOPLAM SAYISI: 40 **KADIN SAYISI: 5**

MERKEZ KARAR KURULU TOPLAM SAYISI: 70 **KADIN SAYISI: 8**

YÜKSEK HAYSİYET DİVANİ TOPLAM SAYISI: 20 **KADIN SAYISI: 3**

İL BAŞKANLIKLARI TOPLAM SAYISI: 81 **KADIN İL BAŞKANI SAYISI: 0**

DYP’de parti yönetimleri için %10 oranında kota uygulaması yer almaktadır. Aday listesinde kota uygulaması yoktur.

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

MERKEZ YÜRÜTME KURULU TOPLAM SAYISI: 70 **KADIN SAYISI: 2**

MERKEZ DİSİPLİN KURULU TOPLAM SAYISI: 9 **KADIN SAYISI: 0**

İL BAŞKANLIKLARI TOPLAM SAYISI: 81 **KADIN İL BAŞKANI SAYISI: 0**

ANAVATAN PARTİSİ

MERKEZ KARAR VE YÖNETİM KURULU TOPLAM SAYISI: 50 **KADIN SAYISI: 4**

BAŞKANLIK DİVANİ TOPLAM SAYISI: 13 **KADIN SAYISI: 3**

MERKEZ DİSİPLİN KURULU TOPLAM SAYISI: 13 **KADIN SAYISI: 5**

İL BAŞKANLIKLARI TOPLAM SAYISI: 81 **KADIN İL BAŞKANI SAYISI: 2**

ANAP’ın yeni tüzüğünde % 33 kota uygulaması adayların merkez yoklaması ile belirlenmesi halinde tüm yönetim organlarında, delegelerinde ve aday tespitlerinde uygulanacaktır ifadesi yer almaktadır.

SOSYALDEMOKRAT HALK PARTİSİ

PARTİ MECLİSİ TOPLAM SAYISI: 60 **KADIN SAYISI: 20**

MERKEZ YÜRÜTME KURULU TOPLAM SAYISI: 19 **KADIN SAYISI: 3**

MERKEZ DİSİPLİN KURULU TOPLAM SAYISI: 9 **KADIN SAYISI: 2**

İL BAŞKANLIKLARI TOPLAM SAYISI: 63 **KADIN İL BAŞKANI SAYISI: 5**

SHP'de parti tüzüğünde %33 oranında kota uygulaması yer almaktadır. Aday listesinde kota uygulaması yoktur.

HALKIN YÜKSELİŞİ PARTİSİ (HYP)

KURUCULAR KURULU, TOPLAM SAYISI 34, **KADIN SAYISI 9**

MERKEZ YÖNETİM KURULU, TOPLAM SAYISI 46, **KADIN SAYISI 9**

MERKEZ İCRA KURULU, TOPLAM SAYISI 30, **KADIN SAYISI 8**

MERKEZ DİSİPLİN KURULU, TOPLAM SAYISI 8, **KADIN SAYISI 0**

YÜKSEK DANIŞMA KURULU TOPLAM SAYISI 22, **KADIN SAYISI 2**

İL BAŞKANLIKLARI, TOPLAM SAYISI 63, **KADIN İL BAŞKANI SAYISI 3**

GENÇ PARTİ (GP)

MERKEZ YÖNETİM KURULU TOPLAM SAYISI 50, **KADIN SAYISI 12**

MERKEZ DİSİPLİN KURULU TOPLAM SAYISI: 9, **KADIN SAYISI: 3**

Seçime katılan ve KOTA uygulaması olan ÖDP ve DTP' deki duruma baktığımızda ise;

ÖZGÜRLÜK VE DAYANIŞMA PARTİSİ (ÖDP)

PARTİ MECLİSİ, TOPLAM SAYISI 60 , **KADIN SAYISI 30**

MERKEZ YÜRÜTME KURULU TOPLAM SAYISI 15, **KADIN SAYISI 7 (İKİ KİŞİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI)**

PARTİ DİSİPLİN KURULU TOPLAM SAYISI 7, **KADIN SAYISI 4**

İL BAŞKANLIKLARI, TOPLAM SAYISI 50, **KADIN SAYISI 2**

ÖDP'de parti tüzüğünde kadınlar için % 30 kota uygulamasının olduğu ve aday olma durumlarında bu oranın % 50'ye çıkarılacağı yer almaktadır. Parti toplantılarında konuşma sürelerinde de fiili olarak %30 kadın kotası uygulaması bulunmaktadır.

DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ (DTP)PARTİ MECLİSİ, TOPLAM SAYISI 60, **KADIN SAYISI 24**MERKEZ YÜRÜTME KURULU, TOPLAM SAYISI 21, **KADIN SAYISI 8 (İKİ KİŞİ BAŞKAN YARDIMCISI)**İL BAŞKANLIKLARI, TOPLAM SAYISI 38, **KADIN SAYISI 2**

DTP'de %40 oranında kota uygulaması parti tüzüğünde yer almaktadır, fiili olarak iki genel başkan bulunmaktadır ve birinin kadın olma zorunluluğu vardır. (Eşbaşkanlık siyasi partiler yasasına aykırı olduğu için uygulanamamaktadır, fiili olarak uygulanmaktadır.)

2002 SEÇİMLERİNDE DURUM

Parti Adı	Tüm Kadın Adayların Oranı	İlk Üç Sıradaki Kadın Adayların İlk Üç Sıradaki Toplam Adaya Oranı	Parti Adı	Tüm Kadın Adayların Oranı	İlk Üç Sıradaki Kadın Adayların İlk Üç Sıradaki Toplam Adaya Oranı
AKP	6	2	GP	19	12
ANAP	15,5	7	İP	12	8
ATP	DYP çatısı altında katıldı	DYP çatısı altında katıldı	LDP	12	6
BBP	6	3	MHP	4	1
BTP	2,5	1	MP	11	6
CHP	8	3	ÖDP	29	26
DEHAP	18	18	SP	1	1
DSP	9	5	TKP	32,5	31
DYP	7	11	YP	13	8

Kadın dostu parti nasıl olunur, kriterleri nelerdir?

- Kadın erkek eşitliği partinin temel prensiplerinden biridir.
- Parti programında kadın politikası bulunur ve kadın- erkek eşitliği politikalarını devlet politikası haline getirme ilkesi ile hareket eder.
- Parti içinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak üzere faaliyet gösteren özerk yapılar vardır. Örneğin kadın kolları/meclisleri/ fırsat eşitliği komisyonları
- Kadınların parti içinde ve kamusal alanda karar alma mekanizmalarında yer almasını sağlayacak politikaları vardır.
- Kadın Kolları/ meclisleri faaliyetleri için parti bütçesinden yeterli kaynak aktarılır. %20 oranında parti gelirleri kadın kollarının/meclislerinin faaliyetlerine ayrılır.
- Parti olanakları kadın meclislerinin/kollarının faaliyetleri için de kullanılır.
- Parti içi kadın kollarının/ meclislerinin politikası partinin en üst düzeydeki politikalarının da öncelikleri içindedir.
- Kadın adaylardan aday olmaları için ücret talep edilmez, kadınların seçim kampanyasında parti kendi insan kaynağı ve olanakları ile destek verir. Ayrıca kadınlar için eğitim programı hazırlar ve uygular.
- Kadın Kolları Başkanlığı ara kademe olmaksızın doğrudan Genel Başkana bağlıdır ve Kadın Kolları Başkanı oy hakkı ile parti Merkez Yönetim Kurulunun üyesidir.
- Aday listeleri belirlenirken karar süreçlerine Kadın Kolları Başkanlığının katılımı ve belirleyici rolü olması sağlanır.
- Kadın Kolları Başkanlığı partinin tüm politika, program ve planları hazırlanır ve uygulanırken sürecin tam katılımcı ve karar alıcı ögesi olarak kabul edilir ve eşitlik politikaları tüm sektörler içine yayılır, yerleştirilir.
- Türkiye'nin taraf olduğu uluslar arası antlaşmalar parti tarafından incelenmiştir ve gerekleri parti içinden başlayarak yerine getirilmektedir.
- Parti Kadın STK'lar ile yakın işbirliği içindedir. STK'lardan gelen talep ve önerileri esas alarak, plan ve politikalarını katılımcılık ilkesi çerçevesinde hazırlar.
- Parti mekânları ve çalışmaları kadınlar da düşünülerek planlanır.

Yerel yönetimlerde belediye başkanlığı düzeyinde kadın temsili %0,56'dır. Belediye meclislerinde % 2,32 iken İl Genel Meclislerinde bu oran % 1.75'dir.

	Toplam	Kadın Temsilcisi	
		Sayısı	Oranı %
Belediye Başkanı	3.225	18	0,56
Belediye Meclisi Üyesi	34.477	799	2,32
İl Genel Meclisi Üyesi	3.208	56	1,75

Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilcilerin Sayısı/Oranı, 2004 yerel seçim sonuçlarına göre 18 kadın belediye başkanından; 1'i il, 5'i ilçe, 12'si belde belediye başkanıdır.

Partilere göre dağılıma baktığımızda ise;

9 belediye başkanı DTP'den,
5 belediye başkanı CHP'den,
2 belediye başkanı AKP'den,
1 belediye başkanı SHP'den,
1 belediye başkanı DYP'den

Kadın temsili açısından mevcut duruma baktığımızda siyasetin kadınsız yapıldığını yani kadınsız bir demokrasi olduğunu görmekteyiz. Demokrasi, eşit katılım ve temsil ise bu durum bize Türkiye'de ciddi bir demokrasi sorunu olduğunu göstermektedir. Ülke nüfusunun ve seçmen nüfusun yarısını oluşturan kadınlar siyasette yok denecek kadar azdır.

Eğitim'de mevcut durum:

- Okuma yazma bilen yetişkin erkek nüfus %95,7 iken okuma yazma bilen yetişkin kadın nüfus %81,1'dir³. Kadın okuryazarlığı kırsal, kentsel ve bölgesel yerleşime göre de farklılık göstermektedir. Kırsal alanda yaşayan kadınların %69'u kentte

³ DİE 2003: 2000 yılı nüfus sayımına göre

yaşayan kadınların %81, 3'ü okuma yazma bilmektedir. Güney Doğu Anadolu Bölgesinde okuma yazma bilmeyen nüfusun %76, 8'i kadındır ve bu bölgede yaşayan toplam kadın nüfus içinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %44, 6'dır. Bu rakamlardan da görüldüğü gibi GDA'da okuma yazma bilmeyenlerin $\frac{3}{4}$ 'ü kadinken, kadın nüfusun yaklaşık $\frac{1}{2}$ 'si okumaz yazmazdır.

- Türkiye'de ilköğretimde ve ortaöğretimde net okullaşma⁴ ve cinsiyet oranlarına baktığımızda eğitimde %100 okullaşmanın ve cinsiyet eşitliğinin sağlanamadığını görmekteyiz. Kız çocuklarının aleyhine çıkan eğitimde cinsiyet eşitsizliği farkı ilköğretimden başlayıp hayatın her alanında devam eden cinsiyet ayrımcılığının eğitimdeki yansımadır.

İlköğretimde Net Okullaşma Oranları⁵ %

	1990 ⁶	1997 ⁷	2003 ⁸	2004	2005
Toplam	91,96	84,74	90,21	89,66	89,77
Kız	88,7	78,97	86,89	86,63	87,16
Erkek	95,06	90,25	93,41	92,58	92,29

Ortaöğretimde Net Okullaşma Oranları %

	1990	1997	2003	2004	2005
Toplam	26,35	37,87	53,37	54,87	56,63
Kız	20,59	34,16	48,43	50,1	51,95
Erkek	31,82	41,39	58,08	59,05	61,13

⁴ Net Okullaşma Oranı: İlköğretim çağında olup da fiilen okuyan öğrenci sayısının toplam nüfusa oranı ile hesaplanır.

⁵ MEB 2005-06 verileri

⁶ Türkiye 1990 yılında 'Herkes İçin Eğitim Hedefleri'ne taraf olmuştur.

⁷ Türkiye 1997 yılında 8 yıllık temel eğitime geçmiştir.

⁸ UNICEF ve MEB ortaklığında "Haydi Kızlar Okula" kampanyası başlatılmıştır.

İlköğretimde Cinsiyet Oranları %

	1990	1997	2003	2004	2005
	93,32	85,63	91,86	92,33	93,33

Ortaöğretimde Cinsiyet Oranları %

	1990	1997	2003	2004	2005
	64,68	74,7	77,83	80,29	78,76

Yüksek öğretimde ise;

2004-2005 öğretim yılında yüksek öğretimde yer alan öğrenci sayısı toplamda 2.106.351 dir ve bu rakamın 881.919'unu kadınlar 1.224.432'sini erkekler oluşturmaktadır⁹.

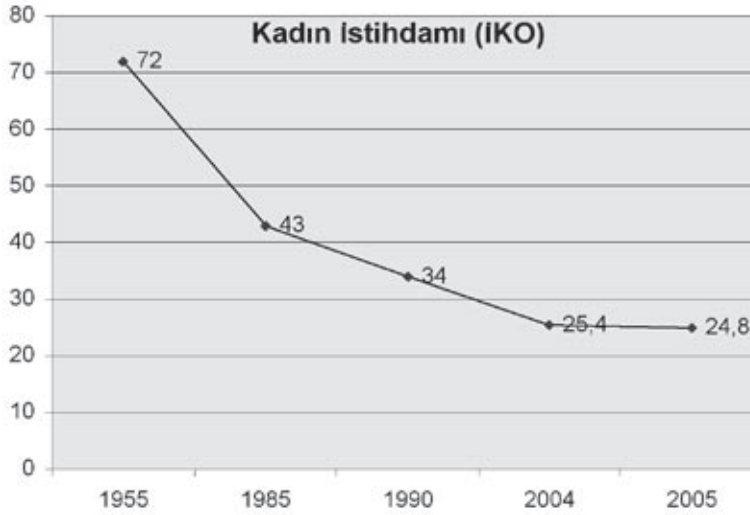
Bütün rakamların gösterdiği üzere de okumaz-yazmazlık öncelikle bir kadın sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma Yaşamında Mevcut Durum¹⁰:

- Türkiye'de, istihdam piyasasında cinsiyet temelli ayrışmayı önlemek üzere kapsamlı ve sürekli bir çalışmanın yapıldığını ve bu doğrultuda gerekli önlemlerin alındığını söylemek zordur. Türkiye'de işsizlik oranının yüksekliği ve işgücüne katılım oranının düşüklüğü, işgücü piyasası açısından önemli sorunları oluştururken, kadın istihdamında düşüş beraberinde ülke genelinde işgücüne katılım oranlarını da düşürmektedir. Resmi istatistiklere göre kadınların işgücüne katılım oranları (İKO) 1950'lerden itibaren azalmaktadır. 1955 yılında toplam kadın istihdamı % 72 iken, 1985 yılında bu oran % 43'e 1990 yılında % 34'e, 2004'de % 25,4'e ve 2005 yılında ise % 24,8'e düşmüştür.

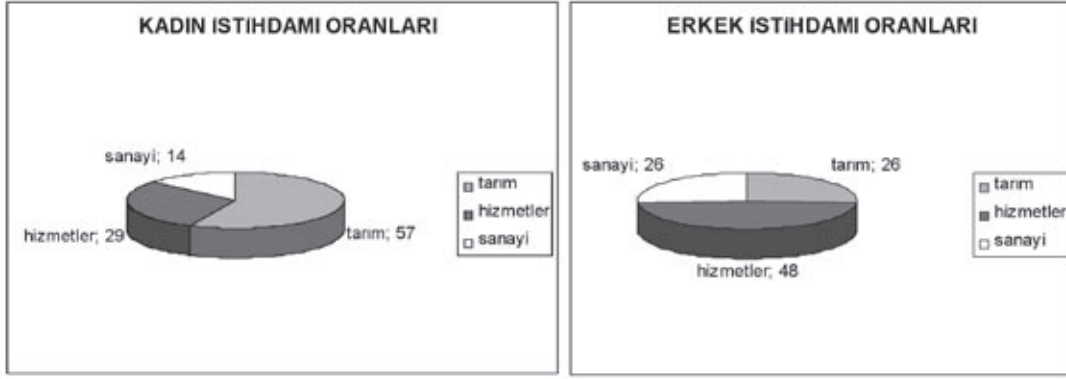
⁹ ÖSYM 2004-05 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri

¹⁰ Bu alt başlığın yazılmasın da Sayın, A., 2007, Avrupa Birliği'nde Çalışma Yaşamında Kadın Erkek Eşitliği: Türkiye Açısından Bir İnceleme, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi'nden faydalanılmıştır.

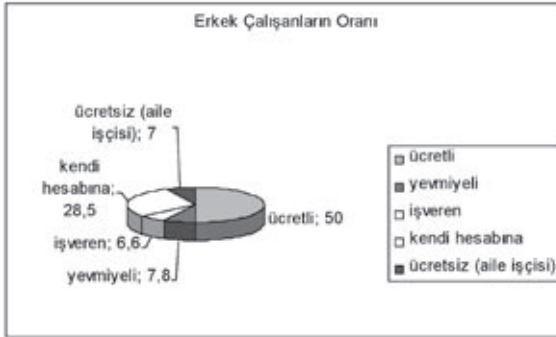
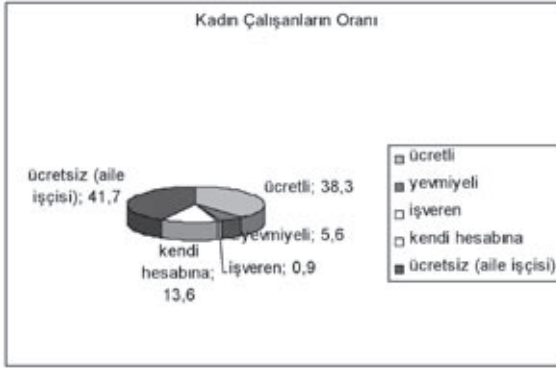
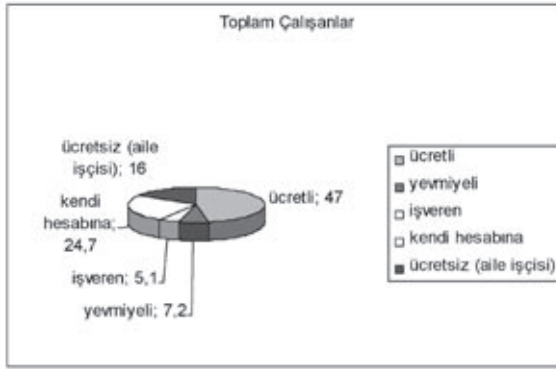
- Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 27.05.2006 tarihinde yayınlanan istihdam ve işgücü istatistiklerine göre; 15 ve üstü yaş grubunda 50.826 milyon kişi bulunmaktadır ve işgücüne katılma oranı % 48,3, işsizlik oranı ise % 10,3'dür. Genç nüfusta işsizlik oranı çok daha yüksektir ve %19,3'e ulaşmıştır. Kadın ve erkek cinsiyete göre bu oranlar ise böyle verilmektedir. 15 yaş ve üstü kadın nüfusu 25.617.000'dir ve bu nüfusun işgücüne katılma oranı % 24,8'dir. Aynı yaş grubunda erkek nüfus 25.209.000 olarak belirlenmiş ve işgücüne katılma oranı % 72,2 olarak verilmiştir.
- Ekonomik faaliyetlerine göre kadınların işgücüne katılma oranlarına baktığımızda 2005 yılı Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; Kadınların %57'si tarım sektöründe, % 29'u hizmetler sektöründe ve % 14'ü sanayide çalışmaktadır. Erkeklerde bu oranlar ise sırasıyla % 26, % 48 ve % 26'dır.

Cinsiyete göre ayrıştırılmış olan bu verilere göre kadın istihdamı açısından tarım sektörü erkek istihdamı açısından da hizmet sektörü işgücüne katılma oranları açısından önde gelmektedir. Tarımda kadınlar ağırlıklı olarak ücretsiz aile işçisi olarak çalışırken erkekler kendi hesabına çalışan olarak tanımlanmaktadır.

- 2005 TÜİK verilerinde çalışanların işteki durumlarına göre oranları; % 47'si ücretli, % 7,2'si yevmiyeli, % 5,1'i işveren, % 24,7 kendi hesabına ve % 16,0'ı ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Bu veriler cinsiyetlere göre ayrıştırıldığında ise kadınlarda ücretli çalışanların oranı % 38,3, yevmiyeli çalışanların % 5,6, işveren olarak çalışanların %0,9, kendi hesabına çalışanların % 13,6 ve ücretsiz aile işçisi olanlarının oranları da % 41,7'dir. Erkeklerde ise bu oranlar sırasıyla %50, %7,8, % 6,6, % 28,5 ve %7,0'dır. Ağırlıklı olarak kadın işgücününün ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığı bu verilerle de açıkça görülmektedir.
- İşgücüne dahil olmayan 19.264.00 kadından 13.025.00'ni kendisini "ev kadını"olarak tanımlamaktadır¹¹. "Ev kadınlığı" sorumluluklarından/konumlarından kalkınma süreci içerisinde kurtuldukları anda aslında bu kadınların büyük çoğunluğu işgücüne katılmaya hazır hale geleceklerdir. Yani Türkiye'de ciddi boyutlarda gizli bir kadın işsizliği vardır. Bu kadınların çalışmaya hazır olarak işgücü piyasasına girmeleri, zaten tehlikeli boyutlara ulaşmış olan işsizlik sorununu daha da arttıracaktır. Bundan dolayı da işsizlik sorununu çözmeye yönelik aktif istihdam politikalarının aynı zamanda toplumsal cinsiyet bakış açısını içermesi ve istihdam politikalarının içinde kadın istihdam politikalarının yer alması gereklidir.
- Kadınların kazançları ve işteki konumları da kadınların aleyhine sonuçlar gös-

¹¹ Türkiye İstatistik Kurumu, 2005

termektedir. UNDP, 2005 İnsani Kalkınma Raporuna göre ücretlerde hesaplanan cinsiyet farkı % 46'dır. Ayrıca yine aynı rapora göre idari ve yönetim kademelerinde bulunan kadınların oranı %6¹² iken profesyonel ve teknik alanlarda kadın oranı ise % 30'dur.

Bütün bu bilgilerde kadınların çalışma yaşamına katılımında, çalışma alanlarında ve pozisyonlarında erkeklerle eşit olmadıkları görülmektedir. Yasalarda fırsat eşitliği ilkesi bulunmasına rağmen kadınlar fırsatlardan erkekler kadar eşit düzeyde yararlanamamaktadır. İşsizlik, yoksulluk öncelikli olarak kadınları vurmakta ve artık işsizliğin ve yoksulluğun kadınlaşması durumu yaşanmaktadır. Fırsat eşitliği politikası ile sonuçlarda eşitlik sağlanamamakta ve özel önlem politikalarına ve iş yaşamının cinsiyetçi düzenlemelerinin değiştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun içinde cinsiyetçi yapılanmayı yeniden üreten kurumların yeniden düzenlemesinin de içerildiği kadın erkek eşitliğinin ana plan ve politikalara yerleştirilmesi yaklaşımının bütünlüklü politika düzenlemeleri ile beraber ele alınması gereklidir.

¹² Bu oran bir önceki yıl için aynı kaynaktan % 7 olarak verilmiştir.

Sosyal Yaşamda Mevcut Durum;

- Türkiye’de her dört kadından biri aile içi şiddete maruz kalmaktadır. Kadınlar namus adı altında öldürülmektedir.
- Kadınlar erken evlilik, berdel ve çoklu evlilikle karşı karşıya kalmaktadır.
- 13.025.00 kadın kendisini ev kadını olarak tanımlamakta ve ücretsiz aile işçiliğine devam etmektedir.
- Ev işleri, hasta, yaşlı ve çocuk bakımı kadınların sorumluluğunda görülmektedir.

Erkek egemen sistem içinde kadınlarla erkekler farklı rollerle tanımlanmıştır. Bu roller kadınları özel alanda tanımlarken erkekleri kamusal alanda tanımlamaktadır. Kadınlar sosyal hayatta da ikincil rollerdedir ve erkekler tarafından farklı biçimlerde denetim altına alınmaktadır. Kadınların bedenlerini denetim altına almak için şiddet uygulanmakta ve hatta kadınlar bunun için öldürülmektedirler. Kadınlar eş veya anne olarak tanımlanmakta ve bu roller içinde hayatları sınırlandırılmaktadır. Birey olma hakları farklı biçimlerde engellenmekte ve kadın işleri olarak tanımlanan alanlarda emekleri değersizleştirilmektedir. Kadına karşı şiddetin boyutlarını gösteren ulusal bir istatistik bulunmamakta ve öncelikle bu çalışmanın sorunun boyutlarını göstermesi açısından yapılması gerekmektedir.

Eşitlikçi ve demokratik bir topluma ulaşmak için cinsiyet eşitsizliği ortadan kaldırılmalıdır. Kadınların yaşadığı ayrımcılık insan hakları ihlalidir.

KADINLARIN SİYASETE KATILIMI GEREKLİDİR

Dünya Siyaset tarihinde, toplam 68 kadın devlet başkanı ve kadın başbakan görev yapmıştır¹³. Dünyada şu anda 5 kadın başbakan ve 5 kadın devlet başkanı bulunmaktadır. Bu ülkeler; Almanya, Yeni Zelanda, Bangladeş, Sao Tome ve Principe Adaları, Mozambik ve Filipinler, Finlandiya, İrlanda, Letonya ve Liberya'dır. Türkiye'de yalnızca bir kadın başbakan olarak görev yapmıştır.

Hayatın her alanında eşitliğe ulaşılması için öncelikle karar alma mekanizmalarında kadınların söz sahibi olması gereklidir.

“Cinsiyet eşitliği nedir ve nasıl sağlanır?” sorusuna cevap ararken öncelikle kadın-erkek eşitsizliği ile ilgili istatistiklerin de ışığında kadın erkek eşitsizliği vardır, kadınlar aleyhine bir ayrımcılık vardır kabulünü yapmak gerekir. Ayrımcılığın olduğu alanlara baktığımızda ise hayatın tüm alanlarını kapsadığını görmekteyiz. Kadınlar cinsiyetlerinden dolayı ayrımcılığa uğradıkları her alanda eşitlik sağlama mücadelesi vermektedirler. Kadınların kendi hayatlarını dönüştürebilmeleri için siyasette yer almaları gereklidir. Kadınların daha fazla siyasette yer alması siyasetide dönüştürecektir.

¹³ Roberto Ortiz de Zárate, 1996-2005, <www.terra.es/personal2/monolith> Tam liste sf 77-81'de ek'de verilmiştir.

Kadın-Erkek Eşitliği Nedir?¹⁴

Cinsiyet eşitliği hayatın her alanında kadınlar ve erkekler için eşit güçlenme ve katılım demektir.

Kadınların medeni haklarını kazanmaları ve bunu takiben siyasi haklarını kazanmaları mücadelelerinin temelinde kadının insan hakları talebi yatmaktadır. Bu da kadınların eğitime erişiminden, istihdamda yer almalarına ve karar alma mekanizmalarındaki temsillerine kadar uzanan bir süreçtir. Eğitim hakkı, çalışma hakkı, boşanma hakkı, velayet ve miras hakkı, seçme ve seçilme hakkı ilk elden sayabileceğimiz kazanımlardır. Bu kazanımlar kadınların erkeklerle eşit bireyler olarak var olduklarının önemli göstergeleri olmuştur. Kadınların siyasette seçme ve seçilme hakkını kazanmaları uzun süren mücadeleler sonucu gerçekleşmiş ve hala bu mücadele eşit temsil edilme ve eşit katılım hakkını elde etmede devam etmektedir.

Kadınlar kendi özel alanlarına en yakın, ulaşılması en kolay mekanizmalarda ve birimlerde yer alarak güçlenmeye ve politikleşmeye başlamışlardır.

Eşitlik bir ilke olarak bütün demokratik toplumların siyasal ideolojisinin temel parçalarından birini oluşturmuştur. Eşitlik “yasa önünde eşitlik” anlamına gelmiş ve bireysel farklılıkları, ihtiyaçları ve toplumsal konumları dikkate almamıştır dolayısıyla da uygulamada kadınlar açısından eşitsizlikler ortadan kaldırılamamıştır. Kadınlar ve erkekler arasında mevcut eşitsizlikleri dikkate almayan bu eşitlik anlayışı kadınlar aleyhine yaşanan eşitsizlikleri pekiştirmiş ve sonuçlarda eşitliğe ulaşmada engel oluşturmuştur. Özetle; toplumsal yaşamda cinsiyetleri dolayısıyla ayrımcılığa maruz kalan kadınlara yasalar önünde eşitlik tanımak yeterli olmamıştır.

Yasalar önünde eşit olmak, statü ve refah paylaşımında eşitliği sağlamamaktadır. Bunu sağlayacak politikalara ihtiyaç vardır.

¹⁴ Bu bölümün hazırlanmasında; Acuner, Selma,1999, Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliği ve Resmi Kurumsallaşma Süreci, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, kaynağından faydalanılmıştır.

Biçimsel olmaktan öteye gidemeyen bu eşitlik anlayışı farklı eşitlik sağlama politikalarının geliştirilmesini meşrulaştırmış ve kadın ve erkekler arasında gerçek anlamda eşitlik sağlamaya yönelik politik açılımların üretilmesine zemin sağlamıştır. Tabii ki cinsiyetler arasında eşitlik sağlama ile ilgili hemen her politik açılım toplumda dezavantajlı gruplar için de benzer politikaların hayata geçirilmesine de öncülük etmiştir.

Özel önlem terimi, sonuçlarda eşitlik sağlanıncaya kadar alınacak olan politikaları tanımlamaktadır. Özel önlem uygulamaları kadınlar lehine ayrımcılık yapmak değil var olan ayrımcılığı ortadan kaldırmaktır.

“Fırsat eşitliği”, “olumlu eylem/olumlu ayrımcılık/fırsat önceliği” gibi politika önerileri yasalar önünde eşitlik anlayışından bir ileri adım olarak ortaya çıkmıştır. Fırsat eşitliği kadınlara ve erkeklere eşit fırsatlar sağlamanın politikasıdır ancak bu politika da kadınlar aleyhine yaşanan tarihsel olarak en köklü olan cinsiyet eşitsizliğini yok etmede başarılı olamamıştır. Bütün dünyada kadınların kamusal ve sosyal alana katılımına baktığımızda bunu görmekteyiz. Bu eşitlik anlayışı yasaların tanıdığı haklardan eşit yararlanma anlamına gelmesine rağmen kadınların mevcut durumlarındaki erkeklere kıyasla yaşadıkları eşitsizlikleri dikkate almadığı için yani fırsatlardan yararlanmanın başlangıç noktasındaki eşitsizliği göz ardı ettiği için kadınlar ve erkekler arasında eşitlik sağlayamamıştır. Bu da toplumsal anlamda kadın ve erkek cinsiyetinin eşit olmaması ve yarışa eşit koşullarda başlamıyor olmasındandır.

Kadınların bu noktadaki talepleri bir üst noktaya çıkmış ve sonuçta eşitlik kavramında hayat bulmuştur. Bir hak olarak eşitlik sağlama önemli bir kazanım olmakla beraber toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamdaki eşitsizlikleri gidermediği için de kullanılabilir olmaktan uzaktır. Kadın hareketi bu bağlamda kimi sosyal politika düzenlemelerinin içeriğine müdahale etmekte, kadınların toplumsal yaşamdaki eşitsizliğini görünür kılarak bu konuların eşitlik düzenlemeleri içinde özel önlem politikaları dâhilinde yer almasını istemektedir.

Eşit toplumsal sonuçlar için üretilen eşitlik politikaları da olumlu eylem/olumlu ayrımcılık/fırsat önceliği şeklinde tanımlanan özel önlemler almayı gerektiren politik açılımlardır. Ayrımcılık yapmama ilkesi altında çözülemeyen sorunlar için bir açılım sunan bu politikalar toplumsal yaşamda eşitlik sağlanıncaya kadar yani sonuçlarda eşitliğe

ulaşılincaya kadar dezavantajlı gruplardan yana özel önlemlerin alınmasını, bir başka deyişle bu grupların yarışa eşit başlama noktasına getirilmesini amaçlamaktadır. Ancak o zaman fırsat eşitliği sağlama yaklaşımından bahsetmek ve bu yaklaşımla sonuçlarda eşitlik elde etmek mümkündür.

Siyasal Süreçlere Kadınların Katılımı Neden Önemlidir?

Kadınlar ve erkekler farklı biçimlerde yaşar. Dolayısıyla da farklı sorunları ve ihtiyaçları vardır.

Türkiye’de ve dünyada “kadınlar eşitlik hedefi ile her türlü kaynaktan eşit yararlanabilmeyi, ayrımcılığa uğramamayı mücadelelerinin odağına koyarken, “kadınlık” halinin tanınmasını, kabul görmesini de istediler”¹⁵. Kadınlar ve erkeklerin farklı ihtiyaçları olduğu, bu farklı ihtiyaçların giderilmesinin farklı çözümlerle mümkün olduğu gerçeği karşısında kadınların ihtiyaçlarını ve kadınların taleplerini kadınların olmadığı karar alma kurullarında tanımlamak ve politika üretmek mümkün değildir. Kadınlar kendileri için kendi gelecekleri için, sorunlarını çözecek politikaların karar altına alındığı mekanizmalarda olmalıdır. Bunların başında da siyaset gelmektedir ve tabi ki siyasette karar alma mekanizmalarında temsil edilmeleri şarttır.

Kadınlar seçme ve seçilme haklarını elde etmek için uzun yıllar mücadele vermişlerdir ve bu mücadeleleri sonucu aldıkları bu haklarını erkekler kadar kullanabileceklerini düşünmüşlerdir. Ancak Türkiye’de ve tüm dünyada durum böyle olmamıştır. Bugün çok az ülkede kadınlar için yeterli bir temsil sağlanabilmiştir.

Günümüzde kadınlar tüm dünyadaki ulusal meclis üyelerinin %16’sını oluşturmaktadırlar. En yüksek kadın temsili yakın zamanlarda seçim yapılan Ruanda’dadır ve oran %48,8’dir. Ruanda’daki oran kadınlar için mutluluk verici olsa da kadınların dünyadaki ortalamasına baktığımızda sorunun ne kadar büyük olduğunu görmekteyiz.

Siyasette kadınların temsili kadınların yaşadığı sorunların görünür olması ve bu sorunlara çözüm bulunması için gereklidir.

¹⁵ Bora, A., 2006, “Projeler: Yeni Bir Bağlam, Eski Sorunlar....”, Amargi, sayı: 3, İstanbul, s: 25

Siyasal Süreçlere Kadınların Katılımı Nasıl Sağlanır?

Kadinsız bir siyasette demokrasiden bahsetmek mümkün değildir.

Son yıllarda kadınların politikada yavaş yavaş da olsa artan sayılarının yanında, siyasi kurumlarda cinsiyet eşitliğine ulaşmaya yönelik etkili metotların uygulanması ile ilgili çağrılarda da artış vardır ki bu da kadınların eşit temsil talebinin görünür olmaya başlaması ve siyaseti etkilemeye başlaması anlamındadır. Kadınların siyasi temsilinde önemli yol katetmiş ülkelere baktığımızda ise bu ülkelerin kendi seçim sistemleri ile uyumlu bir biçimde geliştirdikleri ve uyguladıkları özel önlem politikalarının bir örneği olan kota tekniğinin varlığını görmekteyiz. Yani kadinsız demokrasiden kurtulma yolları arayan ülkeler için çözüm kota olmuştur ve bu ülkeler kota ile kadınların siyasi temsilinde ciddi bir fark yaratmıştır. Bu ülkelerde hayata geçirilen kota uygulamasının arkasındaki temel anlayış, kadınları siyasi karar alma pozisyonlarına dahil etmek ve kadınların siyasi yaşamda sadece bir sembol olmadıklarını göstermektir.

Kota eksik temsil edilen cinsiyetin siyasette yer almasını engelleyen faktörler ortadan kalkıncaya kadar uygulanan geçici özel önlem politikası olarak uygulanan bir seçim tekniğidir. Kota kadınların temsilindeki artışı amaçlar çünkü kadın sorunu olarak tanımlanan ve aslında demokrasi sorunu olan her şey kadınların nüfusun yaklaşık yarısını oluşturmalarına rağmen yetersiz temsil edilmelerinden kaynaklanır.

Türkiye’de Siyaset ve Kadın Kamuoyu Araştırması Raporu¹⁶

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin 2005 yılı Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu, kadınların siyasi karar alma sürecine eşit olarak katılmamalarının Türkiye’nin demokratik uygulamalarındaki bir eksiklik olduğunu kabul etmektedir ve kadınların siyasi karar alma mekanizmalarına erkeklerle eşit olarak katılmaları için ilerici yasal düzenlemelere ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Yine aynı raporda kadın parlamenterler için belirlenen hedef 2015 yılı için %17’dir. (yıllara göre kadın parlamenter oranı; 1991 %1.8, 1995 %2.4, 1999 %4.2 ve 2002 %4.4’dür)

¹⁶ Türkiye’de Siyaset ve Kadın Kamuoyu Araştırması Raporu, İstanbul, Eylül 2006, UNDP, Konsensus Araştırma Danışmanlık

2006–2010 Türkiye Ülke Programı raporu, sosyal, siyasi ve ekonomik güç açısından kadınlar ve erkekler arasında eşitsizlikler bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu rapor, kadınları “ kamusal, siyasi ve ekonomik fırsatlardan yararlanamayan ve siyasi alanda sınırlı bir şekilde temsil edilen ve sınırlı güce sahip olan” dezavantajlı durumdaki bir sosyal grup olarak tanımlamaktadır.

Türkiye’de Siyaset ve Kadın Kamuoyu Araştırması Raporuna göre; araştırmaya katılanların %82’si kadın siyasetçi sayısının artmasını istemektedir. Bunun en önemli gerekçesi olarak da siyasetin bir sorumluluk işi olarak görülmesi ve kadınların sorumluluk alma konusundaki başarılarının ifade edilmesi olmuştur. Kadınların siyasette sayısının artmasını istemeyenlerin en önemli gerekçesi de geleneksel cinsiyet rolleri olarak karşımıza çıkmaktadır ki bu da kadınların ailevi sorumlulukları olarak tanımlanmıştır.

Türkiye’de Siyaset ve Kadın Kamuoyu Araştırması Raporuna göre araştırmaya katılanların %77’si kadınların siyasette az temsil edilmesinin önündeki en büyük engeli kadınlara siyasette şans verilmemesi olarak tanımlamıştır. Kadınların siyasi sürece katılmasının siyasi davranışın şekli ve içeriği açısından siyasetin niteliğini değiştireceğine inanların oranı ise %78’dir. Daha fazla kadın siyasetçinin olmasının öncelikle eğitim, sağlık, yoksulluğun azaltılması ve insan hakları sorunlarında hızlı ilerleme yaratacağı ve dolayısıyla kadınların bir fark yaratacağı araştırma sonuçlarında yer almıştır. Bu da aslında kadınlar için sorun alanları olarak tanımlanan yukarıdaki konularda kadınların söz sahibi olmamasının sorunun temelinde yer alan neden olduğunun da göstergesidir.

Türkiye’de Siyaset ve Kadın Kamuoyu Araştırması Raporuna göre; kadınların siyasi temsilini arttırmanın en etkili yolu olarak “siyasi partilerin cinsiyet kotası uygulamasını parti tüzüklerine yerleştirerek etkin kılmaları” olduğunu düşünenlerin oranı %78’dir. Yine TBMM’de kadınların sayısını arttırmak için seçim kanununda yasal reformlar yapılmasının gerekliliğine olan inanç %77’dir.

NEREDE, NASIL BİR KOTA¹⁷

Kota eşitlikçi demokrasiye ulaşılması için geliştirilen bir seçim tekniğidir. Nerede ve nasıl uygulanacağı önemlidir.

Tüm partilerde cinsiyet kotasının uygulanması için anayasada veya seçim yasalarında ve siyasi partilerin tüzüklerinde kota uygulama zorunluluğu yer almalıdır.

Kota Oranı Ne olmalıdır? En az %30 cinsiyet kotası olmalıdır. Bu oran tüm dünyada temsil için belirlenmiş kritik eşiktir ve %50 oranında temsil edilmenin önünde bir engel değildir. %30 cinsiyet kotası her bir cinsin en az %30 en fazla %70 oranında temsil edilmesini sağlayacaktır.

Kota eksik temsil edilen cinsiyetin temsili ile ilgili alt sınırı söyler. Örneğin %30 oranında cinsiyet kotası uygulaması en az temsilin kadınlar için %30 olacağını söylerken erkekler için de %30 olacağını söylemektedir.

¹⁷ Bu bölümün hazırlanmasında; Ankara Üniversitesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi ve KA-DER işbirliğinde, Zeynep Kılıç tarafından hazırlanan "Eşitlik İçin Kota Politikaları", TÜSİAD tarafından yayınlanan "Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma ve Siyaset" isimli kitabın Prof. Dr. Serpil Sancar tarafından hazırlanan "Siyaset" başlıklı bölümünden ve Kadın Kotalarının Küresel Veritabanı (Global Database of Quotas for Women: A joint project of International IDEA and Stockholm University, <http://www.quotaproject.org>) 'nından yararlanılmıştır.

Anayasada veya Seçim Yasalarında Kota; Kotanın yalnızca siyasi parti tüzükleri ile getirilmesi hem bütün partilerin bunu uygulamasını sağlamak açısından hem de kadınların temsil oranında bir artışı sağlamak açısından yeterli değildir. Bunun için kota anayasada veya siyasi partiler ve seçim yasasında tanımlanmalı ve zorunlu olmalıdır. Eksik temsil edilen cinsiyetin faydalanacağı cinsiyet kotası hem katılımı arttıracak hem de siyasi partilerin daha fazla aday göstermesini sağlayacaktır. Bütün partiler için bağlayıcı olacağından da siyasi partilerin kota uygulaması kendi inisiyatiflerinde olmayacaktır.

Siyasi Partilerde Kota Uygulaması; Kota uygulaması yasalarla tanımlanmadığı durumlarda siyasi partiler kendi tüzüklerinde ve seçim yönetmeliklerinde gerçekleştirecekleri düzenlemelerle kota uygulamasına yer verebilirler. Bu durumda kotanın uygulanıp uygulanmayacağı, nerelerde ve ne oranında uygulanacağı siyasi partilerin inisiyatiflerine bırakılmıştır. En önemlisi de kota uygulamasını tanımlayan partilerde bunun hayata geçmesini sağlayacak aday listelerinde uygulama biçimi tamamen parti yönetiminin kararına bağlıdır. Dolayısıyla da kota uyguluyoruz diyen pek çok partide kadınların hala eksik temsil edilmesi mümkündür.

Siyasi partilerde kota uygulaması hangi oranda, nerelerde olmalıdır? Partilerin karar organlarında kadınlar için en az %30 temsil sağlanmalıdır. Seçilmiş delegelerle yapılan parti kongrelerinde alınacak kararları etkilemek için de delegeler arasında en az % 30 oranında kadın olması garanti edilmelidir. Delelikten başlayarak kota uygulanması tabandan temsili mümkün kılar ve partide siyaset yapan kadınların temsil mekanizmalarında yer alması sağlar. Aday listelerinde kadınlara %30 oranında kota ile yer verilmesi önemlidir ancak yeterli değildir bunun için kadınların en az bu oranda seçilebilmesi için listelerin seçilebilecek yerlerinde gösterilmesi gereklidir.

Partilerin aday listelerine girecek adaylarını ön seçimle belirlemeleri ve bu ön seçimlerin tüm üyelerin katılımı ile gerçekleşmesi ve seçim kurullarınca denetim dâhilinde yapılması parti içi demokrasi adına önemlidir ve bu durum kadınlar aleyhine olabilecek dezavantajları çözmek için gereklidir. Burada önemli olan ön seçimde de kadınların %30 oranında temsil edilmesini sağlayacak kota uygulaması ve en az bu kota oranında kadınların seçilebilmesini sağlayacak aday liste sıralamasını yapmaktır.

Siyasi partilerde kota uygulaması ile siyasal yaşamın tümüne kadınların katılımı

sağlanır. Siyasi partilerde kota uygulaması her düzeyde karar organlarında olduğu zaman siyasal karar süreçlerinde kadın- erkek eşitliğinin sağlanmasından söz edebiliriz. Bunun için uygulanacak kota parti iç işleyişinin farklı aşamalarında gerçekleşen tüm seçimlerde uygulanmalıdır. Kota uygulaması siyasi partilerin tüzüklerinde yer almalı ve tanımlanmalıdır. Uygulanacak kotanın eşik temsil oranını sağlaması kadınların karar organlarında karar verici olarak yer alması açısından şarttır ve asgari eşik %30 olmalıdır. Daha az oranda kota uygulaması eksik temsil edilen cinsiyetin karar verici pozisyonunu zayıflatır. Kadınların siyasi partilerin her aşamasında aktif rol alabilmeleri, kadınların karar organlarında temsilini sağlamakla mümkündür ve partiye doğrudan faydası vardır. Partilerin üst karar kurulunda parti liderliğinde kadınlar olmasa kadın seçmenin olmayacağını söylemek önce siyasi partilerde üye kadınların sonra bütün kadın seçmenlerin sözü olmalıdır.

Siyasi partilerde kota uygulaması sadece seçimle oluşturulan organlar için değil atama organları içinde geçerli olmalıdır. Örneğin idari bürolar, kurullar ve meclis komisyonları kota uygulamasının olması gereken çalışma alanlardır. Kadınlara kota ile temsiliyet sağlamanın kendisinin gerçekçi ve samimi bir adım olabilmesi için partilerde mekân ve zaman düzenlemelerinin kadınların katılımını sağlayacak biçimde ele alınması gereklidir. Kadınları aday olmaya teşvik edecek mekanizmaların oluşturulması, eğitim çalışmaları ve kadın adaylara yönelik yapılan çalışmalar öncelikle partilerin sorumluluğudur ve bu kendilerinin siyasi ve seçim başarısı için gereklidir.

Siyasi partilerde farklı kota teknikleri uygulanabilir ve bu tek liste uygulaması veya ayrı liste uygulaması olabilir. Tek liste uygulamasında kadınlar ve erkekler aynı listede yer alırlar. Aldıkları oya göre sıralanırlar. Aynı listede yer alan kadın ve erkek adaylar kendi cinsiyetleri arasında değerlendirilir ve partideki kota uygulaması esas alınarak seçim yapılır. Bir partide %30 kota uygulaması var ise bu durumda en az 3 kadın yönetime girmiş olacaktır. Bu tekniğin sakıncası kota uygulamasının yönetime giren kadınlar ile erkekler arasında ciddi oy farklarını doğurma olasılığıdır ki bunun bir nedeni de seçmen davranışı gereği zaten kadınların %30 temsil edileceğini düşünen bir seçmenin oyu ile erkek adayı belirlemeye çalışmasıdır. Dolayısıyla da kadınlar delegelerden fazla oy alamayabilir.

Ayrı liste uygulaması diğer bir tekniktir ve buna göre; kadınlar ve erkekler ayrı liste-

lerde seçime girerler ve her delege iki ayrı listede tercih belirler. Seçim sonuçları kadınlar arasında ayrı erkekler arasında ayrı sıralanır dolayısıyla da kadın ve erkek adaylar kendi aralarında yarışır. Bu teknikte önemli olan kadınlar ve erkek arasındaki oyların karşılaştırılması değil cinsiyete göre ayrıştırılmış listelerdeki oyların kendi içinde karşılaştırılması ve sıralamasıdır. Bu da tek liste oylamasının yaratacağı ayrımcılığı engeller.

Farklı Kota Teknikleri:

Sabit Kota; Anayasal, Yasal düzenlemelerle temsiliyette dezavantajlı cinsiyetin karar organlarında yer alabilmesi için sabit bir oranda kota uygulanmasıdır. Seçim sistemi düzenlenirken belirlenen sabit oran esas alınır (% 30, 40, 50). Özetle eksik temsil edilen cinsiyete belirlenen oranda sandalye ayrılmasıdır. Eksik temsil edilen cinsiyetin aktif katılımına bakmaksızın o cinsiyeti siyasette aktif hale getirmektir. Yani kadınları siyasette daha fazla görmek istiyoruz demenin uygulamadaki karşılığıdır. Bu teknik, karar alma organlarında eksik temsil edilen cinsiyetin üye veya delege düzeyindeki oranını dikkate almaz ve belirlediği sabit oranı kullanır. Partilerin karar alma organlarında, milletvekili aday listelerinde, delegeliklerde, kurul, komite ve komisyonlarda ve bakanlar kurulunda uygulanabilir.

Oranlı Kota; Eksik temsil edilen cinsin katılım oranına göre kotanın belirlenmesidir. Eksik temsil edilen cinsiyete seçmen ya da üye sayısına göre karar organlarında yer verilir. Örneğin bir partinin ülke genelinde üye kadın sayısı bu partinin genel kongresinde ve merkez yönetim kurulunda kaç kadınla temsil edileceğini gösterir. Bu tekniğin avantajı üye düzeyinde de partiye katılımı cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda teşvik edici olmasıdır. Ancak bu tekniğin uygulanması parti üye kayıtlarının şeffaf ve usule uygun olarak yapılması zorunluluğu ile mümkün ve anlamlıdır. Parti üyeliği ile temsiliyeti arasında doğru orantılı bir ilişki vardır ve dolayısıyla taban örgütlenmesinde de eksik olan cinsiyetin katılımı esastır. Oranlı kota uygulaması boş koltuk kotası uygulaması ile desteklenmelidir. Buda kadınların partilere üye olması önünde oluşabilecek engelleri ortadan kaldıracaktır.

Boş Koltuk Kotası; Kadınların yeterince aday gösterilmediği, üye olmalarının engellendiği, seçmen yazılımlarında ve kütüklerinde kadınlar aleyhine tahrifat yapıldığı yani kadınların temsil edilmesi ile ilgili gönüllü bir irade olmadığı durumlar-

da uygulanır. Bunun amacı eksik temsil edilen cinsiyetin temsil oranını düşük tutmak olduğundan bu sorunu çözmek için diğer iki tekniğin uygulanmasında bu teknik ek bir tedbir olarak kullanılır. Eksik temsil edilen cinsiyete ayrılan koltuk bu cinsiyetin aday gösterilmemesi, yeterli katılımının olmaması durumlarında boş kalır. Kota uygulanan karar organı bir sonraki seçime kadar eksik sayı ile görev yapar. Bir sonraki seçimde eksik temsil edilmenin nedeni ortadan kaldırılıncaya kadar boş koltuk uygulaması sürer ve aslında kotanın amacına uygun kullanılması teşvik edilmiş olunur. Bu durumda eğer usulüne uygun seçmen yazılımı, üye kaydı, aday gösterme olmamış ve bu nedenlerle temsilde dezavantajlı bir grup oluşmuş ise bu sorunun çözülmesi garantelenmiş olunur.

Kota Uygulama Alanları:

Siyasi partilerin yönetim organlarında, siyasi partilerin aday listelerinde, milletvekili aday listelerinde, yerel meclislerde, atanmış organlarda, hükümet organlarında, çalışma yaşamında uygulanır. Özetle seçimle ve atama ile yapılan bütün karar organlarında kota uygulaması yapılabilir.

Kota riskleri olan bir uygulamadır. Nerede, nasıl kullanılacağı oluşturulacak bir kadın politikası ile biçimlendirilir.

Ulusal ve Yerel Meclislerde Kota Uygulama Teknikleri;

Aday Listesi Kotası; bir seçim tekniği olarak ister anayasada veya seçim kanununda ister milletvekili aday listelerinde kota tanımlansın her siyasi parti seçimlere girecek aday listelerinde kota oranında eksik temsil edilen cinsiyete yer verir. Ancak burada önemli olan kotaya göre yerleştirilen adaylardan eksik temsil edilen cinsiyetin sıralamada seçilebilecek yerlerde olmasıdır. Bunun için geliştirilen çözüm ise Fermuar Sistemi olarak tanımlanmıştır ve buna göre her bir liste bir kadın, bir erkek aday yerleştirilerek hazırlanır. Dolayısıyla da tanımlanan kotanın kâğıt üzerinde kalmasının önüne geçilmiş sonuçlara taşınması sağlanmış olur.

Seçim Çevresi Kotası; her seçimde birden fazla temsilcinin seçildiği yerlerde uygulanır. Siyasi partiler seçim çevrelerinde eksik temsil edilen cinsiyetin kota ile seçilebilecek oranını belirler. Bu sisteme göre; bir seçim çevresinde kadın adaylar-

dan en çok oy alan(lar), bağlı bulunduğu partiye ve diğer erkek adayların aldığı oy oranına bakılmaksızın belirlenen oranda seçilmiş sayılırlar.

Atama İle Geline Organlarda Kota Uygulaması:

Atama ile gelinen organlar kadınların hayatlarını en fazla ilgilendiren kamu hizmetlerinin verildiği alanlardır ve buralarda da kadınların temsil edilmesi önemlidir. Atama ile gelinen yerlerde de temsiliyet açısından sonuçlarda eşitliğe ulaşmak için özel önlem politikaları hayata geçirilmelidir. Bu politikalardan biri olan kotanın ister yasa ile ister hükümet tarafından yapılan düzenlemeler ile hayata geçirilmesi zorunludur ve burada en az %30 oranında bir temsiliyet garantilenmelidir. Örneğin bugün Türkiye’de hiç kadın müsteşarın, valinin olmaması veya genel müdürlüklerde sayılı oranda kadının yönetici konumunda görev yapması kadınların atama ile gelinen organlarda yaşadığı ayrımcılığın sonucudur ve bu tablonun da değiştirilmesi için özel önlem politikaları hayata geçirilmelidir.

Hükümet Organlarında Kota Uygulanması:

Kadınların hükümet organlarında yalnızca kendileri ile ilgili meselerle ilişkili görevlerde yer alması kadınları ötekileştiren bir durumdur. Bunun önüne geçilmesi için hükümet organlarında kadınlarla erkeklerin temsiliyetinin sağlanması ve siyasetin her alanının kadınlarla ilgili olduğunun kabulü ile mümkündür ve bunun için de hükümet organlarında kadınlara seçim veya atama ile gelinen görevlerde en az %30 oranında yer verilmesi gereklidir. Bugün TBMM’de yalnızca bir bakanlıkta kadın temsili vardır. Bu bakanlık da Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı’dır ki bu da yukarıda ifade edilen, kadını yalnızca kadınlara ilgili meselelerde görme anlayışının sonucudur.

Kadınlar siyasette yalnızca kadın ile ilgili meselelerde görülüyor ve ötekileştiriliyor. Oysa ki siyasetin ilgi alanındaki bütün meseleler kadınları da ilgilendiriyor.

Çalışma Yaşamında Kota Uygulaması:

Çalışma yaşamı ile ilgili temel yasalar fırsat eşitliğini sağlama politikaları ile oluşturulmuş olmakla beraber kadınların toplumsal yaşamdaki mevcut eşitsizliklerinin göz ardı edilmesinden dolayı da çalışma yaşamı için eşit fırsatlardan

kadınlar için bahsetmek mümkün değildir. İşgücüne katılma oranlarına baktığımızda bunu açıkça görmekteyiz. Kadınların üretim süreçlerinden dışlanmasının farklı nedenleri bulunmaktadır. Bunların başında ailevi sorumluluklar yani toplumsal cinsiyet rolleri gelmektedir. Kadınlar eşit fırsatlardan yararlanmanın başlangıç noktasında erkeklerle aynı haklara sahip değillerdir. Kadınların işgücünde yer almasını destekleyici ve katılmasını teşvik edici uygulamalara ihtiyaç vardır. Bunlar kadınlar için kota ve benzeri öncelik verme politikaları olabilir. Bu politikalar kadınları hem çalışma yaşamına katılmaları için destekleyecek hem de kadınlar aleyhine yaşanan eşitsizliklerin ve ayrımcı uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır.

Kota Uygulamasına Destekleyici ve Karşıt Görüşler¹⁸;

Kadınların siyasi varlığını arttırmak amaçlı kota uygulaması ile ilgili destekleyici ve karşı argümanlar bulunmaktadır.

Karşıt Görüşler;

Kota ayrımcılığa neden olmaz, tersine var olan ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik bir tekniktir.

- Kota herkes için fırsat eşitliğine karşı olan bir uygulamayı getirir.
- Demokratik değildir çünkü seçmenler kimin seçileceğine karar veremezler.

Kota kimin seçileceğini değil hangi cinsiyetin en az % kaç oranında temsil edileceğini söyler. Kota niteliği değil niceliği belirler.

- Siyasette cinsiyet önemli değildir aslanan seçilen kişinin bireysel donanımıdır.
- Seçilen kişiler seçim bölgesinde olan herkesi temsil eder, yalnızca belli bir grubu etmez.
- Seçilen kişiler belli bir grubun çıkarlarını değil ülkenin çıkarlarını temsil eder.
- Seçmenler siyasi partilerin görüşlerine oy verir, oylar kişilere göre verilmez.
- Kota uygulaması olacak ise yalnızca kadınlar için olmaz, o zaman farklı gruplar için de kota uygulamak gerekir ki bu mümkün değildir.

¹⁸ Bu bölümün hazırlanmasında; KA-DER tarafından yayınlanan "Erkek Demokrasiden Gerçek Demokrasiye" kitabı ve Kadın Kotalarının Küresel Veritabanı (Global Database of Quotas for Women: A joint project of International IDEA and Stockholm University, <http://www.quotaproject.org>) kaynak olarak kullanılmıştır.

- Aday listelerinde kota uygulamak seçmenin istediği adayı seçme özgürlüğünü kısıtlar.
- Kadınların ortak çıkarları yoktur çünkü farklı sosyo ekonomik, etnik, din ve dil gruplarına ayrılmışlardır.
- Farklı politik partilerden gelen kadınların mecliste oranı asgari eşiği geçse bile ortak hareket etmeleri mümkün değildir.
- Yasalarda, tüzüklerde cinsiyet kotası ile siyasette kadın temsilini attırmak, ekonomik ve toplumsal yaşamda zihniyet değişmedikçe mümkün değildir.
- Kadınların partilere katılma oranları çok düşüktür dolayısıyla karar alma mekanizmalarında yer almaları da mümkün değildir.
- Cinsiyet kotası niceliği arttırır, ancak seçilen kadın sayısı kadar kadınların niteliği de önemlidir.
- Kadınlar siyasete girmek istemezler, siyaset erkek işidir.
- Kota parti içi demokraside sorun yaratır.

Kota kelimesinin kökeni Latince quonus sözcüğüdür. Miktar, pay anlamındadır. Toplumsal eşitsizliklerin giderilmesini öngören uygulamalarda eşitsizlik mağduru olan kesimlerin temsilinin daha aşağı düşmeyeceği alt sınırı belirler.

Kotayı Destekleyen Görüşler;

- Kota fırsat eşitliğine karşı bir uygulama değildir, tesine fırsat eşitliği hakkının kullanılmasını sağlayacak özel önlemlerin alınmasıdır. Kota, kadınların eşit fırsatlardan erkekler kadar yararlanabilmelerini sağlamak için kadınları erkelerle eşit noktaya getirmeyi amaçlar.

Yurttaş olmanın birinci koşulu kamusal mirastan eşit faydalanmak, kendileri ile ilgili alınacak kararlarda söz sahibi olmak ise kadınların yurttaş olabilmesinin sağlanması için öncelikle temsil edilmelerinin garanti altına alınması gereklidir.

- Kota seçilmişler arasında yer alan az sayıda kadının üzerindeki sorumluluğu daha fazla kadınla paylaşmalarını sağlayacaktır.
- Kadınlar yurttaş olarak eşit temsil hakkına sahip olmalıdır.
- Kadınların deneyimleri siyasi yaşam için gereklidir.

Kota siyaseti, siyasal kurumları kadınlara hazırlayan bir politikadır.

- Seçim eğitim donanımı ile ilgili değil, temsiliyetle ilgilidir.
- Kadınlar erkekler kadar donanımlıdır ancak toplumsal olarak ikincil rollerde görüldüğü için donanımları gözardı edilmektedir.

Fikir ve politika oluşturma süreçlerinde kadınlar olmalıdır.

- Partiler adayları belirler, seçmenler oylarıyla kimin seçileceğini belirler. Kota bu gerçek karşısında seçmenin özgürlüğünü kısıtlamaz.
- Farklı seçim bölgelerinde seçmenlerin farklı çıkarlarının olması kadar kadınların da farklı çıkarları vardır ve temsil edilmeleri gereklidir.
- Seçim farklı çıkarlar ve görüşler arasında yapılır. Eğitim düzeyi ve niteliği en yüksek olanları belirlemek için yapılmaz. Bir ülke içinde çıkarları farklı olan gruplar bulunmaktadır ve seçmen topluluğu homojen değildir.
- Kadınların aleyhinde yaşanan ayrımcılık en köklü ve tarihsel olan ayrımcılık türüdür. Kadınların farklı etnik, dil, din, sınıf aidiyetlerinden bağımsız sırf kadın oldukları için ayrımcılığa maruz kalması gözardı edilmektedir. Ayrıca kadınlar nüfusun yarısını oluşturan büyük bir toplumsal gruptur.
- Aday listeleri, Türkiye’de parti yönetimi tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla da aday listelerinde kota uygulaması seçmen özgürlüğünü kısıtlamaz. Tersine parti yönetimlerince belirlenen aday listelerinde, seçmenlerin yarısını oluşturan kadınların, cinsiyetlerinden dolayı aday gösterilmemeleri antidemokratiktir.
- Dünyada ve Türkiye’de kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü ile eşitsiz koşullarda yaşamaktadırlar. Kadınlar hangi sınıftan, etnik kimlikten, dinden, coğrafyadan veya bölgeden olduklarından bağımsız olarak, kadın olma noktasında ortak deneyimi paylaşmaktadırlar. Elbetteki kadınlık deneyimleri birbirinden farklıdır. Dolayısıyla da kadınlar için de öncelikler ve çıkarlar farklı olabilir. Ancak kadınların ortak çıkarı olan temsil edilme bütün kadınlar için geçerlidir.
- Temsili demokraside temsilin siyasi partiler aracılığı ile gerçekleşiyor olması temsilcilerin kişisel sorumluluğu ve özerkliği olmuyor anlamına gelmez. Temsilcilerin özerk karar alabileceği alanlar vardır veya alınacak kararları etkileme gücü

bulunmaktadır. Bu nedenle seçilen kişilerin kadın veya erkek olması önemlidir. Farklı siyasi partilerden olsalar da seçilmişler için ortaklaşabilecekleri alanlar her zaman bulunmaktadır.

- Kadınların ekonomik ve sosyal alanda yaşadığı eşitsizliklerin giderilmesi için öncelikle siyasi iradenin bunu görmesi, kabul etmesi ve değiştirme iradesi göstermesi gereklidir. Kadınlar aleyhine ayrımcılığın ortadan kaldırılması siyasi karar alma organlarının görevidir. Cinsiyet eşitliğinin öncelikle parlamentoda sağlanmasının iradesini göstermek, kadınların ayrımcılığa maruz kaldığı diğer alanlarda değişime başlamak anlamına gelecektir. Zihniyet değişikliği zaman içinde kendiliğinden ortaya çıkmaz, bunun yasal araçlarla ve politikalarla desteklenmesi ve toplumsal bir değişimi hedefleyen siyasi iradenin varlığı önemlidir. Geçici özel önlem olarak cinsiyet kotası uygulaması, tüm alanlarda zihniyet değişikliğine gidilmesini hızlandıracaktır.
- Kadınların siyasi partilere üye olma oranlarındaki azlığının bahane edilmesi gerekçesi pek çok siyasi parti yöneticileri tarafından sıkça dillendirilen bir konudur. Bunun nedenlerine bakmaksızın kadınların azlığının bahane edilmesi, suçun kadınlara atılması ve dolayısıyla sorumluluktan kaçılması anlamındadır. “Kadınlar siyasete ilgi göstermiyorlar” argümanının temelinde de yatan bu görüş siyasi partilerin mekan düzenlemelerinden, toplantı saatlerine, kullanılan dilden kadınlara bakışa kadar pek çok alanda kadını dışarda tutan anlayışların ve davranışlarının sürdürülmek istenmesinin sonucudur. Partilerin kadın üye ve kadın adaylara gereksinimi arttıkça pek çok kadın siyasette aktif olmak ve aday olmak isteyecektir dolayısıyla partilerde kadın aday bulmakta zorluk çekmeyecektir. Kota uygulaması olan ülkelerde siyasi parti deneyimleri bize bunu açıkça göstermektedir.
- Kota bir seçim tekniğidir ve hangi cinsiyetin % kaç oranında temsil edileceğini söyler, kota kimin seçileceğini belirlemez. Dolayısıyla kotaya niteliği belirlemez diye karşı çıkmak anlamsızdır. Kaldı ki erkek seçilmişler için nitelik gündeme gelmezken, kadınlar için en niteliklisinin aranmasının kendisi ayrımcıdır.

Kota bir seçim tekniğidir, yalnızca temsiliyet oranını söyler. Sonuçlarda eşitlik sağlanıncaya kadar yürürlükte olan geçici bir uygulamadır.

SİYASİ PARTİLER VE SEÇİM YASALARINDA DEĞİŞİKLİK GEREKLİDİR

Siyasete katılımı kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için yasalarda değişiklik yapılmalıdır.

Siyasi Partiler ve Seçim Yasalarında Eşitlikçi Bir Demokrasi İçin Öneriler;

Siyasete katılımı kadın-erkek eşitliği için siyasi partiler ve seçim yasalarında değişiklik paketi Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği (KA-DER) Ankara Şubesi tarafından koordinasyonu yapılan farklı kadın sivil toplum kuruluşlarının ve Ankara Üniversitesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin yer aldığı çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan bu metin kadın sivil toplum kuruluşları ile paylaşılmış ve destekleri alınmıştır. Siyasete katılımı kadın-erkek eşitliği için siyasi partiler ve seçim yasalarında değişiklik paketi'nin genel gerekçesi aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

SIYASETE KATILIMDA KADIN-ERKEK EŞİTLİĞİ İÇİN SİYASİ PARTİLER VE SEÇİM YASALARINDA DEĞİŞİKLİK PAKETİ GENEL GEREKÇESİ

Türkiye’de kadınlar seçme ve seçilme hakkına 5 Aralık 1934 tarihinde sahip oldu. Ancak kadınların Türkiye’den çok sonra seçme ve seçilme hakkını elde ettiği pek çok ülkede, siyasete ve karar mekanizmalarına kadınların eşit katılımı yolunda özel önlemler alınırken, ülkemizde hiçbir adım atılmamıştır.

*Kadınların siyasete katılımı açısından Türkiye yerinde saymış hatta geri gitmiştir. Ülkemiz kadınlarının bu hakkı elde etmelerinden bir yıl sonra, 1935’te yapılan seçimlerde parlamentoda 395 sandalye var; kadınların oranı % 4,5. Bundan tam 64 yıl sonra, 2002’de yapılan seçimlerde TBMM’de 550 sandalye var; kadın milletvekillerinin oranı % 4,36. Bu oranla, Türkiye’de kadınlar açısından **“temsil krizi”** olduğu açıktır.*

Nitekim Türkiye 189 ülke arasında 163. sıradadır. Bu sırayla, sadece Batılı ülkelerin değil, kimi Afrika, Latin Amerika, Arap Yarımadası ülkelerinin de gerisindeyiz. Parlamentodaki kadın milletvekili oranı Bulgaristan’da %22,1; Ruanda’da %48,8; Portekiz’de %19,5; Hindistan’da %8,3; İspanya’da %36; İsveç’te %45; Arjantin’de %34,1’dir. Ülkemizde kadınların yerel meclislerde ve her düzeyde karar mekanizmalarında temsil ve katılım oranları daha da düşüktür.

Yerel meclislerde kadınların temsil oranı %1 civarındadır. Şu anda 59. hükümette Bakanlar Kurulunda sadece bir kadın Bakan bulunmaktadır. Bugüne dek Türkiye’de tek bir kadın vali görev yapabilmıştır.

Bu gerçekler, ülkemizde nüfusun ve seçmenlerin yarısından çoğunu oluşturan kadınların, siyasette, kamu ve ekonominin yönetiminde, siyasi partilerin yönetim kademelerinde hemen hiç temsil edilmediğini apaçık ortaya koymaktadır. Kadınların, kendi yaşamları hakkında verilen kararlara neredeyse katılamadığı bu durum, onların eğitimden çalışma yaşamına, aile yaşamından sağlığa ve uğradığı şiddete kadar, her alanda çok ağır sorunlar yaşamalarının, sorunların ve eşitsizliğin sürmesinin başlıca nedenlerinden birisidir.

Kadınlar ve erkekler aynı yerde farklı koşullar içindedirler. Bu nedenle farklı sorunları ve ihtiyaçları vardır. Bu sorunların ve ihtiyaçların görünürleşmesi ve çözülmesi yaşamsal önemdedir ve kuşkusuz kadınların temsil ve katılımını gerektirmektedir.

Türkiye, bu temsil krizini çözmeden, asla demokratik bir ülke olamayacaktır.

*Kadınların siyaset ve karar mekanizmalarında eşit ve etkin temsiline önündeki en büyük engel, toplumsal cinsiyet eşitliğini reddeden siyaset kültürüdür. Bu engel, yasalarda somut düzenlemeler yapılmaksızın aşılamaz. Kadınlar “eşit olmayan” koşullarda yaşamaya mahkum edildiklerinden, toplumsal ve yasal fırsatlardan eşit bir biçimde yararlanamamaktadır. Kadınların yüzlerce yıldır içinde bulunduğu ekonomik, toplumsal ve kültürel eşitsizlik, **özel önlemler de getiren yasal düzenlemeler** yapılmadıkça ve uygulanmadıkça ortadan kaldırılamaz. Bu nedenle pek çok ülke, kadınların siyasete ve yönetime katılmalarının önünü açacak, “eşit haklara sahip olma” ilkesini ve “olumlu/pozitif ayrımcılık”, “fırsat önceliği”, “kota” gibi özel önlemleri ve destek politikalarını anayasalarına ve ilgili yasalarına koymuştur. Türkiye ne yazık ki bu tür önlemleri almakta günümüze kadar yeterli siyasi irade ve siyasi kararlılığı gösterememiştir.*

Tarafı olduğumuz “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi-CEDAW”ın 4/1 maddesi, kadın-erkek eşitliğini fiilen sağlamak ve hızlandırmak için anayasa ve yasalarla geçici özel önlemler alınmasını zorunlu kılmaktadır. 2000 Yılında, Birleşmiş Milletlerin “PEKİN+5” özel oturumundan çıkan Türkiye’nin de imzaladığı, kadın-erkek eşitliği için eylem planı niteliğindeki sonuç bildirgesinde de, kadınların siyasi partilere ve parlamentolara katılımını arttırmaya yönelik özel önlemler alınması ve kotalar getirilmesi gerektiği kabul edilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 7 No.lu Ek protokolünde de benzer bir düzenleme yer almaktadır.

1999 yılı itibarıyla aday ülke konumunda olduğumuz Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgelerinde ve paralelinde Türkiye’nin hazırladığı Ulusal Programlarda, kısa vadede yapılması taahhüt edilen ‘kadın-erkek eşitliğine’ ilişkin düzenlemeler Anayasa ve yasalarda kadınlar lehine özel önlemler getirilmesini gerektirmektedir.

Müzakerelere başlamış bir ülke olarak artık Türkiye’nin de yükümlülüğü altına girdiği AB Kurucu Antlaşması 3. maddesi kadın-erkek eşitliğinin tüm sektörlerde yayılması; 141. maddesi dezavantajlı gruplara özel önlem politikaları uygulanması zorunluluğunu getirmektedir

Nitekim, bu emredici hükümler karşısında Anayasanın 10. maddesi değiştirilmiş ve Devlete Kadın-Erkek eşitliğini sağlamak için tüm tedbirleri alma yükümlülüğü getirilmiştir.

Buna paralel olarak yine Anayasa'da yapılan bir değişiklikle Uluslararası sözleşmelerin iç hukuk kurallarına üstünlüğü de tanınmıştır.

Yukarıdaki açıklanan nedenlerle, Türkiye, artık kadınların karar alma mekanizmalarında, eşit ve demokratik temsil hakkı talebini gecikmeden hayata geçirebileceği anayasal zemini bulmuştur ve bu doğrultuda yasalarda da, özel önlemler içeren gerekli değişiklikleri gecikmeden çıkarmak zorundadır. Anayasanın 10. Maddesinde ve yasalarda eksik kalan, özel önlemleri de içeren gerekli değişiklikleri CEDAW yükümlülüklerimiz de göz önünde bulundurularak ivedilikle çıkarmalıdır.

*Kadın örgütleri olarak ekte sunduğumuz Siyasi Partiler ve Seçim Yasalarında değişikliklerle ilgili yasa tasarısı teklifinde, alınması gerekli özel önlemler belirtilmiştir. Bu konuda alınması gereken önlemlerin başında, her bir cinsiyetin **en az** %30 temsil ve katılımının yasayla zorunlu kılınması gelmektedir. Bu geçici özel önlem, kadınların %50 temsil ve katılım hedefine ulaşmak için bir araçtır. Gerek parti içi demokrasi gerekse tabanın sesinin karar organlarına yansımaları için kotanın delegelikten başlayarak siyasi partinin tüm karar organlarında yer alması gerekmektedir.*

*Kadın politikacı ve yöneticilerin, bir karar mekanizmasında veya parlamentoda kadınları etkin bir biçimde temsil edebilmesi için, temsil ve katılım oranının **en az** %30 olması gerektiği, bilimsel araştırmaların, dünya deneyiminin saptadığı bir gerçektir. Bu orana, temsilde kritik eşik denmektedir ve pek çok ülkede ve uluslararası kuruluşların uygulamasında da benimsenmiştir.*

*Türkiye %30'luk kritik eşik uygulamasını bile devreye sokamamışken, günümüzde bu yaklaşım özellikle Avrupa düzeyinde, yerini **'parite demokrasisi'**ne bırakmaktadır. Yani kadın ve erkeğin %50 temsili koşul haline gelmektedir.*

Dünyada ve ülkemizdeki deneyim gösteriyor ki, her bir cinsiyete en az belli oranda temsil hakkı tanınması zorunlu kılınmadıkça, yerel ve genel meclislerde ve siyasi parti yönetim kademelerinde mevcut yapı ve kültür, kadınlara etkili olacakları bir temsil hakkı tanımamaktadır. TBMM, Siyasi Partiler ve Seçim Yasalarında, her bir cinsiyetin %50 temsil ve katılımını sağlayacak değişiklikleri yapmalı, yıllardır eşitlik bakış açısıyla bu tür uygulamaların altını dolduracak program, proje ve politikalar hazırlamış kadınlara hak ettikleri temsil ve katılım olanağını sağlamalıdır.

Seçim ve siyasi parti yasalarının, kadınların eşit temsilini de sağlayacak biçimde, ancak

bununla da sınırlı kalmayarak, içerdiği her türlü anti-demokratik düzenlemelerden arındırılarak değiştirilmesi, Türkiye'nin önündeki en acil görevlerden biridir.

Siyasi Partiler Kanunu “Genel Esaslar” başlıklı 1. kısmının “Siyasi Partilerin Teşkilatları” başlıklı 7. maddesinin 1. fıkrasına eklenmesi gerekenler;

- Siyasi partilerin her derecedeki teşkilatı ile grupları her bir cinsiyetin en az %30 oranında temsili ve katılımı esaslarına uygun olarak oluşturulur. Siyasi partilerin her derecedeki teşkilatının kongrelerine katılacak seçilmiş üyeler, her bir cinsiyetin en az %30 temsil ve katılımı esasına bağlı kalınarak, bu yasanın o teşkilatla ilgili maddelerinde gösterilen şekil ve sayıda belirlenir.

Önerinin Gerekçesi: Delegelerin bileşiminde de her bir cinsiyetin en az 1/3 düzeyinde temsil edileceği biçimde oluşturulması kadınların her düzeyde parti yönetiminde temsil ve katılımını sağlamanın ilk ve en önemli gereğidir.

- Siyasi partiler kadınların siyasal yaşama eşit katılımı ve temsili amacına hizmet etmek üzere, kadın kollarını kurarlar. Kadın kollarının görev ve yetkileri, kadın-erkek eşitliğini ve kadınların karar alma süreçlerine katılımını güçlendirecek şekilde, siyasi partilerin tüzük ve yönetmelikleriyle belirlenir.

Önerinin Gerekçesi: Kadın erkek eşitsizliğini aşmak için, kadınların kendilerinin belirleyeceği politikaların benimsenmesini ve kadınları partilere kazandıracak, parti içinde güçlenmelerini, seslerini topluma duyurmalarını sağlayacak parti kadın örgütlenmeleri gereklidir.

Siyasi Partiler Kanunu “ Siyasi Partilerin Seçimlere Katılması ve Adayların Tespiti” başlıklı 7. Bölümünün “ Parti Adaylarının Tespiti” başlıklı 37. maddesinde değişiklik yapılması gerekenler;

- Milletvekili genel veya ara seçimlerinde, siyasi partilerin bir seçim çevresindeki adaylarının listesi ve bunların listedeki sırası, adaylığını koymuş olanlar arasından, *kadın ve erkeklerin ayrı listelerle katılacağı* bir ön seçimle ve *her bir cinsiyetin en az %30 temsil ve katılımını gözeterek* tespit edilir. (37. maddede italik yazılan eklenmelidir)

- Kadın ve erkek aday adayların listeleri ayrı-ayrı, ön seçimde aldıkları oy büyüklüğüne göre düzenlenir. En çok oy alan aday adayı 1. sıraya, diğer cinsiyetten en çok oy alan aday adayı 2. sıraya yerleştirildikten sonra, iki liste birbirini izleyen üç adayın aynı cinsiyetten olmaması esasına göre karıştırılarak, o seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı kadar aday tespit edilir. (37. maddeye aynen eklenmelidir)
- Merkez adayları toplamında herhangi bir cinsiyetin en az %30 temsil ve katılımı esasına bağlı kalınır. Merkez adayları her seçim çevresinin aday listelerindeki ilk iki adayın ayrı cinsiyetlerden olması ve birbirini izleyen iki adayın aynı cinsiyetten olmaması esasına göre yerleştirilir. (37. maddede merkez aday gösterme ile ilgili bölüme bu paragraf eklenmelidir.)
- Siyasi partilerin bir seçim çevresinde teşkilatı bulunmaz veya gösterilmesi gereken sayıda aday adayı *veya kadın aday adayı* olmasa, o seçim çevresine ait aday listesi, *merkez adayları için belirtilen esaslara göre*, o seçim çevresinde çıkacak milletvekili sayısı kadar, parti tüzüğündeki esaslara göre merkez karar ve yönetim kurulunca belirlenir. (37. maddedeki bu cümleye italik yazılanlar eklenmelidir.)

Önerinin Gerekçesi: Kadınların TBMM, Belediye Meclisleri, İl Genel Meclislerinde en az 1/3 oranında temsil edilebilmeleri için, mevcut seçim sistemine göre önce partilerin aday listelerinde ve seçilebilecek yerlerde, yani listelerin başından itibaren 1/3 oranında yerleştirilmeleri gerekir. Kadın ve erkek adaylarının ayrı listelerle ön seçime katılmaları, parti üyelerinin kadın ve erkek aday adaylarının parti aday listesindeki sıralamasında söz sahibi olmasını sağlarken, getirilen kadın ve erkek adayların listeye yerleştirme yöntemiyle kadınların en az 1/3 oranında temsili büyük ölçüde garanti edilmiş olmaktadır.

Siyasi Partiler Kanunu “ Siyasi Partilerin Seçimlere Katılması ve Adayların Tespiti” başlıklı 7. Bölümünün “Son İşlemler” başlıklı 38. maddesinde değişiklik yapılması gerekenler;

- Parti aday cetvelleri, her bir cinsiyetin en az %30 temsil ve katılımı, ilk iki sıradaki adayların farklı cinsiyetten olması ve birbirini izleyen üç adayın aynı cinsiyetten olmaması esasına bağlı kalınarak düzenlenir. (37. maddeye eklenmelidir.)

Önerinin Gerekçesi: Yüksek Seçim Kuruluna parti genel merkezlerince verilecek nihai parti aday listelerinde kadın adayların en az 1/3 oranında seçilebilmesini

sağlayacak yöntemle belirlenmiş olması zorunluluğu getirilmektedir.

Siyasi Partiler Kanunu “Siyasi Partilerin Seçimlere Katılması ve Adayların Tespiti” başlıklı 7. Bölümünün “Ön Seçim Tutanağı ve Tutanağın İptali” başlıklı 51. maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmelidir.

- Bir seçim çevresinde önseçimin, ön seçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde, önseçim yenilenemez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar parti tüzüğüne belli ettiği ve Madde 48’de belirtilen esaslara göre, merkez karar ve yönetim kurulunca verilir. (ön seçim işlemlerindeki usulsüzlüklerin kadınların parlamentoda en az 2/3 oranında temsil edilmesini engellemesini önlemek için)

Önerinin Gerekçesi: Ön seçimlerin kurallara uygun olmayan seçim işlemleri nedeniyle iptal edilmeleri halinde, parti merkez karar ve yönetim organlarıncı belirlenecek aday listelerinin kadın ve erkek aday sıralaması için ön seçim sonucunda yapılması gereken sıralama yöntemiyle yapılmasını garanti etmektedir. Böylece, ön seçim işlemlerindeki usulsüzlüklerinin kadınların parlamentoda en az 1/3 oranında temsilini engellemesi önlenmektedir.

Siyasi Partiler Kanunu “Devletçe Yardım” başlıklı Ek Madde 1’e aşağıdaki fıkra eklenmelidir.

- Partilere devletçe yapılacak para yardımının en az %20’si, kadınlara yönelik araştırma, geliştirme, eğitim ve politika oluşturma çalışmalarında kullanılır ve bu amaçla parti kadın kollarına tahsis edilir.

Önerinin Gerekçesi: Partilere devletçe yapılacak her türlü para yardımının en az %20’sinin, ülkedeki, partilerdeki ve siyasi temsil ve katılımındaki kadın-erkek eşitsizliğini gidermek, partilere kadın üyeler kazanmak, partili kadınları ve parti kadın örgütlenmesini güçlendirmek ve partilerin etkili kadın politikaları oluşturmasını sağlamak için parti kadın örgütlerine tahsis edilmesi gerekmektedir. Partilerin parti kadın kollarını partiye mali kaynak sağlayan örgütlenme olarak gören bakış açısı tümüyle tersine çevrilmekte, partiler devletten aldıkları yardımın bir bölümünü kadın örgütlenmesine tahsis ederek, partiler kadınların siyasete ilgisizliğinden şikayet etmek yerine, kadınların siyasete ve siyasi partilere katılımını, parlamentoda temsilini sağlamaya ve kadın politikaları belirlemeye zorlanmış olacaktır.

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'da yapılması gerekenler

Kanunun “Seçim Esasları” başlıklı 1. maddesine aşağıdaki italik yazılan ifade eklenmelidir.

- Seçimler serbest, eşit, tek dereceli genel oy esaslarına göre ve *her bir cinsiyetin en az %30 temsil ve katılımının gerçekleşmesi sağlanacak şekilde* yapılır.

Önerinin Gerekçesi: Seçimlerin ve sonuçlarının kadınların en az 1/3 temsil ve katılımını sağlaması zorunluluğu getirilmektedir ve anayasanın temsilde adalet ilkesinin nüfusun yarısını oluşturan kadınlar açısından seçimlerde uygulanması zorunluluğu vurgulanmaktadır.

Milletvekili Seçimi Kanununda “Siyasi Partilerin Aday Listelerini Vermeleri” başlıklı 20. maddesine aşağıdaki ifade eklenmelidir. Bu ifade yukarıda belirtilen siyasi partiler kanununun 37. ve 38. madde değişikliklerinin bu kanunca da garanti altına alınmasını sağlamaktadır.

- İl seçim kurulları kendi seçim çevrelerine ait aday listelerinde yaptıkları inceleme sonucunda, siyasi partiler kanununun aday listelerinin belirlenme esaslarını gösteren 37. ve 38. maddelerine bağlı kalınarak düzenlenmesinde noksanlık veya aykırılık bulunduğunu görürlerse, durumu geçici ilan tarihinden itibaren iki gün içinde, ilgili siyasi partilerin il başkanlarına ve yüksek seçim kuruluna bildirirler.

Önerinin Gerekçesi: İl seçim kurulları ve Yüksek Seçim Kurulu partilerin nihai aday listelerindeki kadın ve erkek aday sıralama ve sayısının, seçim sonuçlarında kadınların en az 1/3 temsil ve katılımını sağlayacak yönetime göre belirlenmesini denetlemek ve sağlamakla yükümlü kılmaktadır.

DÜNYADA KOTA UYGULAYAN ÜLKELER¹⁹

	Ülke	Kota Çeşidi(leri)	Son seçim sonuçları	Kadınların parlamento oranı
1	Afganistan	Ulusal Meclis için Anayasal Kota; Ulusal Meclis için Seçim Yasası Kota düzenlemeleri	249'da 68	%27.3
2	Almanya	Siyasi Parti Kotaları	614'te 195	%31.8
3	Arjantin	Ulusal Meclis için Anayasal Kota; Seçim Yasası Kotası Düzenlemeleri, Ulusal Meclis, Anayasal ve Yasa Yoluyla Yerel / Bölgesel Düzey Kota; Siyasi Parti Kotaları	257'de 90	35%
4	Arnavutluk	Kota uygulaması kaldırıldı (Kota uygulaması vardı ve oran %29'du)	140'da 10	%7.2
5	Avustralya	Siyasi Parti Kotaları	150'de 37	%24.7
6	Avusturya	Siyasi Parti Kotaları	183'te 59	%32.2
7	Bangladeş	Ulusal Meclis için Anayasal Kota, Anayasal veya Yasa Yoluyla Yerel düzeyde kota	300'de 6	%2.0
8	Belçika	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Siyasi Parti Kotaları	150'de 53	%35.3
9	Bolivya	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasal ve Yasalarla Kota; Alt-Milli Düzey; Siyasi Parti Kotaları	130'da 22	%16.9
10	Bosna Hersek	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasal veya Yasalarla Kota; Alt-Milli düzey; Siyasi Parti Kotaları	42'de 7	%16.7
11	Botswana	Siyasi Parti Kotaları	63'te 7	%11.1

¹⁹ Kadın Kotalarının Küresel Veritabanı (Global Database of Quotas for Women: A joint project of International IDEA and Stockholm University),17. 08. 2006, <http://www.quotaproject.org>

12	Brezilya	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasal veya Yasalarla Kota; Alt-Millî düzey; Siyasi Parti Kotaları	513'te 42	%8.2
13	Burkina Faso	Siyasi Parti Kotaları	111'de 13	%11.7
14	Burundi	Ulusal Meclis için Anayasal Kota; Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis	118'de 36	%30.5
15	Cezayir	Siyasi Parti Kotaları	389'da 24	%6.2
16	Cibuti	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis	65'te 6	%10.8
17	Çek Cumhuriyeti	Siyasi Parti Kotaları	200'de 31	%15.5
18	Danimarka	Siyasi Parti Kotaları	179'da 66	%36.9
19	Doğu Timor	Kotalar eskiden vardı	88'de 23	%26.1
20	Dominik Cumhuriyeti	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota; Yerel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	178'de 35	%19.7
21	Ekvator	Ulusal Meclis için Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Yerel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	100'de 16	%16.0
22	Ekvator Ginesi	Siyasi Parti Kotaları	100'de 18	%18.0
23	El Salvador	Siyasi Parti Kotaları	84'te 14	%16.7
24	Endonezya	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis	550'de 61	%11.1
25	Eritre	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis	150'de 33	%22.0
26	Ermenistan	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri; Ulusal Meclis; Siyasi Parti Kotaları	131'de 6	%4.6
27	Etiyopya	Siyasi Parti Kotaları	546'da 116	%21.2

28	Fas	Siyasi Parti Kotaları	325'te 35	%10.8
29	Fil Dişi Sahili	Siyasi Parti Kotaları	223'te 19	%8.5
30	Filipinler	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	236'da 36	%15.3
31	Filistin	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler	132'de 17	%12.9
32	Fransa	Ulusal Meclisler için Anayasa da Kota ; Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota; Yerel / Bölgesel Seçimler ; Siyasi Parti Kotaları	577'de 70	%12.1
33	Gana	Kotalar eskiden vardı	230'da 25	%10.9
34	Guatemala	Kotalar eskiden vardı	158'de 14	%8.9
35	Guyana	Ulusal Meclisler için Anayasa ile Kota	65'te 20	%30.8
36	Güney Afrika	Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	400'de 131	%32.8
37	Haiti	Siyasi Parti Kotaları	82'de 2	%2.4
38	Hırvatistan	Siyasi Parti Kotaları	152'de 27	%17.8
39	Hindistan	Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel / Bölgesel Düzey; Siyasi Parti Kotaları	543'te 44	%8.1
40	Hollanda	Siyasi Parti Kotaları	150'de 55	%36.7
41	Honduras	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Ulusal Meclis	128'de 30	%23.4
42	Irak	Ulusal Meclis için Anayasa ile Kota ; Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis	275'te 70	%25.5
43	İrlanda	Siyasi Parti Kotaları	166'da 22	%13.3

44	İsrail	Siyasi Parti Kotaları	120'de 17	%14.2
45	İngiltere	Siyasi Parti Kotaları	646'da 128	%19.8
46	İspanya	Siyasi Parti Kotaları	350'de 126	%36.0
47	İsveç	Siyasi Parti Kotaları	349'da 165	%47.2
48	İsviçre	Siyasi Parti Kotaları	200'de 50	%25.0
49	İtalya	Siyasi Parti Kotaları	630'da 109	%17.3
50	İzlanda	Siyasi Parti Kotaları	63'te 19	%30.2
51	Kamerun	Siyasi Parti Kotaları	180'de 16	%8.9
52	Kanada	Siyasi Parti Kotaları	308'de 64	%20.8
53	Kazakistan	Kotalar eskiden vardı	77'de 8	%10.4
54	Kenya	Ulusal Meclis için Anayasa ile Kota ; Siyasi Parti Kotaları	224'te 16	%7.1
55	Kıbrıs	Siyasi Parti Kotaları	56'da 8	%14.3
56	Kırgızistan	Siyasi Parti Kotaları	75'te 2	%2.7
57	Kolombiya	Kotalar eskiden vardı	166'da 20	%12.0
58	Kore Cumhuriyeti	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel/ Bölgesel seçimler; Siyasi Parti Kotaları	299'da 39	%13.0
59	Kore Dem. Halk Cumhuriyeti	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis	687'de 138	%20.1
60	Kosta Rika	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota; Yerel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	57'de 22	%38.6
61	Lesoto	Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler	120'de 14	%11.7

62	Liberya	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis	64'te 8	%12.5
63	Litvanya	Siyasi Parti Kotaları	141'de 29	%20.6
64	Lübnan	Kotalar eskiden vardı	128'de 6	%4.7
65	Lüksemburg	Siyasi Parti Kotaları	60'ta 14	%23.3
66	Macaristan	Siyasi Parti Kotaları	386'da 41	%10.6
67	Makedonya	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel / Bölgesel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	120'de 34	%28.3
68	Malavi	Siyasi Parti Kotaları	188'de 27	%14.4
69	Mali	Siyasi Parti Kotaları	147'de 15	%10.2
70	Malta	Siyasi Parti Kotaları	65'te 6	%9.2
71	Meksika	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Siyasi Parti Kotaları	500'de 113	%22.6
72	Mısır	Kotalar eskiden vardı	454'te 9	%2.0
73	Moldova, Cumhuriyet	Siyasi Parti Kotaları	101'de 21	%20.8
74	Mozambik	Siyasi Parti Kotaları	250'de 87	%34.8
75	Namibya	Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel/Bölgesel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	78'de 21	%26.9
76	Nepal	Ulusal Meclisler için Anayasa ile Kota; Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler	205'te 12	%5.9
77	Nijer	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Siyasi Parti Kotaları	113'te 14	%12.4
78	Nikaragua	Siyasi Parti Kotaları	92'de 19	%20.7
79	Norveç	Siyasi Parti Kotaları	169'da 64	%37.7
80	Özbekistan	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri; Ulusal Meclis	120'da 21	%17.5

81	Pakistan	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile kota, Yerel Seçimler	342'de 73	%21.3
82	Panama	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis	13 of 78	% 16.7
83	Paraguay	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis, Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel seçimler; Siyasi Parti Kotaları	80'de 8	%10.0
84	Peru	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler	120'de 35	%29.2
85	Polonya	Siyasi Parti Kotaları	460'da 94	%20.4
86	Portekiz	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	226'da 44	%19.5
87	Romanya	Siyasi Parti Kotaları	332'de 38	%11.4
88	Ruanda	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler	80'de 39	%48.8
89	Senegal	Siyasi Parti Kotaları	120'de 23	%19.2
90	Sırbistan-Karadağ	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri; Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler	126'da 10	%7.9
91	Sierra Leone	Siyasi Parti Kotaları	124'te 18	%14.5
92	Slovakya	Siyasi Parti Kotaları	150'de 30	%20.0
93	Slovenya	Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	90'da 11	%12.2
94	Somali	Ulusal Meclis için Anayasa ile Kota	269'da 21	%7.8
95	Sri Lanka	Kotalar eskiden vardı	225'te 11	%4.9

96	Sudan	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri; Ulusal Meclis	450'de 66	%14.7
97	Şili	Siyasi Parti Kotaları	120'de 18	%15.0
98	Tanzanya, Birleşmiş Cumhuriyet	Ulusal Meclis için Anayasa ile Kota; Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri; Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler	319'da 94	%30.4
99	Tayland	Siyasi Parti Kotaları	500'de 53	%10.6
100	Tayvan	Ulusal Meclis için Anayasa ile Kota; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	225'te 50	%22.2
101	Trinidad ve Tobago	Kotalar eskiden vardı	36'da 7	%19.4
102	Tunus	Siyasi Parti Kotaları	189'da 43	%22.8
103	Uganda	Ulusal Meclis için Anayasa ile Kota; Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri; Ulusal Meclis; Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel Seçimler	305'te 73	%23.9
104	Uruguay	Siyasi Parti Kotaları	99'da 12	%12.1
105	Ürdün	Seçim Kanunu Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclis	110'da 6	%5.5
106	Venezuela	Siyasi Parti Kotaları	165'te 16	%9.7
107	Yunanistan	Anayasa veya Yasa ile Kota, Yerel / Bölgesel Seçimler; Siyasi Parti Kotaları	300'de 40	%13.3
108	Zimbabve	Siyasi Parti Kotaları	150'de 16	%10.7

Anayasal, Seçim Yasası ve Siyasi Parti Kotaları olan toplam ülke sayısı	98
---	----

Kotaları olan ülkelerde kadınların ortalama temsiliyet oranı	18.4
--	------

Kota Çeşitleri Hakkında Gruplandırılmış Veriler²⁰:

- Ulusal Meclisler için Anayasal Kota
- Ulusal Meclisler için Seçim Kanununda Kota Düzenlemeleri
- Kurumsal veya Yasal Kota, Yarı-Ulusal Düzey
- Siyasi Parti Kotaları (ayrıca bölgesel gruplandırılmış)

Ulusal Meclisler için Devlet Kotaları

Ülke	Seçilmiş Kadın Sayısı	Yüzde
Afganistan	249'da 68	%27.3
Arjantin	257'de 90	35%
Bangladeş	300'de 6	%2.0
Burundi	118'de 36	%30.5
Fransa	577'de 70	%12.1
Guyana	65'te 20	%30.8
Irak	275'te 70	%25.5
Kenya	224'te 16	%7.1
Nepal	205'te 12	%5.9
Ruanda	80'de 39	%48.8
Somali	269'da 21	%7.8
Tayvan	225'te 50	%22.2
Tanzanya (Birleşmiş Cumhuriyet)	319'da 97	%30.4
Uganda	305'te 73	%23.9

²⁰ Kadın Kotalarının Küresel Veritabanı (Global Database of Quotas for Women: A joint project of International IDEA and Stockholm University), 17. 08. 2006, <http://www.quotaproject.org>

Toplam Ülkeler	14
Kadınların ortalaması (yüzde)	%22.1
Ulusal meclisler için devlet kotaları uygulayan ülkeler	3
Kadınların ortalaması (yüzde)	%18.0

Seçim Yasası Kota Düzenlemeleri, Ulusal Meclisler

Ülke	Seçilmiş Kadın Sayısı	Yüzde
Afganistan	249'da 68	%27.3
Arjantin	257'de 90	35%
Ermenistan	131'de 6	%4.6
Belçika	150'de 53	%35.3
Bolivya	130'da 22	%16.9
Bosna-Hersek	42'de 7	%16.7
Brezilya	513'te 42	%8.2
Burundi	118'de 36	%30.5
Kosta Rika	57'de 22	%38.6
Djibouti	65'te 7	%10.8
Dominik Cumhuriyeti	178'de 35	%19.7
Ekvador	100'de 16	%16.0
Eritre	150'de 33	%22.0
Fransa	577'de 70	%12.1
Honduras	128'de 30	%23.4

Endonezya	550'de 61	%11.1
Irak	275'te 70	%25.5
Ürdün	110'da 6	%5.5
Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti	687'de 138	%20.1
Kore Cumhuriyeti	299'da 39	%13.0
Liberya	64'te 8	%12.5
Makedonya	120'de 34	%28.3
Meksika	500'de 113	%22.6
Nepal	205'te 12	%5.9
Nijerya	113'te 14	%12.4
Pakistan	342'de 73	%21.3
Filistin Toprakları	132'de 17	%12.9
Panama	78'de 13	%16.7
Paraguay	80'de 8	%10.0
Peru	120'de 35	%29.2
Filipinler	236'da 36	%15.3
Portekiz	226'da 44	%19.5
Rwanda	80'de 39	%48.8
Sudan	450'de 66	%14.7
Tanzanya	319'da 97	%30.4
Sırbistan Karadağ	126'da 10	%7.9
Uganda	305'te 73	%23.9
Özbekistan	120'de 21	%17.5

Toplam Ülkeler	38
Kadınların ortalaması (yüzde)	%18.9
Önceden Seçim Kanunu Kota Düzenlemelerine sahip olan ülke sayısı	3
Kadınların ortalaması (yüzde)	7.5%

Anayasa veya Yasalarda Kota, Yerel Düzey

Ülke

Arjantin	Dominik Cumhuriyeti	Kore, Cumhuriyet	Filistin	Slovenya
Bangladeş	Ekvador	Lesoto	Paraguay	Güney Afrika
Bolivya	Fransa	Makedonya	Peru	Tayvan
Bosna-Hersek	Yunanistan	Namibya	Filipinler	Tanzanya, Birleşmiş Cumhuriyet
Brezilya	Honduras	Nepal	Portekiz	Sırbistan-Karadağ
Kosta Rika	Hindistan	Pakistan	Rwanda	Uganda
Toplam ülke				30

Seçim Adayları İçin Siyasi Parti Kotaları

Ülke	Seçilmiş Kadın Sayısı	Yüzde	Ülke	Seçilmiş Kadın Sayısı	Yüzde
Cezayir	389'da 24	%2	Kırgızistan	75'te 2	%2.7
Arjantin	257'de 90	%15.0	Litvanya	141'de 29	%20.6
Ermenistan	131'de 6	%4.6	Lüksemburg	60'ta 14	%23.3
Avustralya	150'de 37	%24.7	Makedonya	120'de 34	%28.3
Avusturya	183'te 59	%32.2	Malavi	188'de 27	%14.4
Belçika	150'de 53	%35.3	Mali	147'de 15	%10.2

Bolivya	130'da 22	%16.9	Malta	65'te 6	%9.2
Bosna Hersek	42'de 7	%16.7	Meksika	500'de 113	%22.6
Botswana	63'te 7	%11.1	Moldova	101'de 21	%20.8
Brezilya	513'te 42	%8.2	Morokko	325'te 35	%10.8
Burkina Faso	111'de 13	%11.7	Mozambik	250'de 87	%34.8
Kamerun	180'de 16	%8.9	Namibya	78'de 21	%26.9
Kanada	308'de 64	%20.8	Hollanda	150'de 55	%36.7
Şile	120'de 18	%15.0	Nikaragua	92'de 19	%20.7
Kosta Rika	57'de 22	%38.6	Nijerya	113'te 14	%12.4
Hırvatistan	152'de 27	%17.8	Norveç	169'da 64	%37.7
Kıbrıs	56'da 8	%14.3	Paraguay	80'de 8	%10.0
Çek Cumhuriyeti	200'de 31	%15.5	Filipinler	236'da 36	%15.3
Côte d'Ivoire	223'te 19	%8.5	Polonya	460'da 94	%20.4
Danimarka	179'da 66	%36.9	Portekiz	226'da 44	%19.5
Dominik Cumhuriyeti	178'de 35	%19.7	Romanya	332'de 38	%11.4
Ekvador	100'de 16	%16.0	Senegal	120'de 23	%19.2
El Salvador	84'te 14	%16.7	Sierra Leone	124'te 18	%14.5
Ekvator Ginesi	100'de 18	%18.0	Slovakya	150'de 30	%20.0
Etiyopya	546'da 116	%21.2	Slovenya	90'da 11	%12.2
Fransa	577'de 70	%12.1	Güney Afrika	400'de 131	%32.8
Almanya	614'te 195	%31.8	İspanya	350'de 126	%36.0
Yunanistan	300'de 40	%13.3	İsveç	349'da 165	%47.2
Haiti	82'de 2	%2.4	İsviçre	200'de 50	%25.0

Macaristan	386'da 41	%10.6	Tayvan	225'te 50	%22.2
İzlanda	63'te 19	%30.2	Tayland	500'de 53	%10.6
Hindistan	543'te 44	%8.1	Tunus	189'da 43	%22.8
İrlanda	166'da 22	%13.3	İngiltere	646'da 128	%19.8
İsrail	120'de 17	%14.2	Uruguay	99'da 12	%12.1
İtalya	630'da 109	%17.3	Venezuela	165'te 16	%9.7
Kenya	224'te 16	%7.1	Zimbabwe	150'de 16	%10.7
Kore Cumhuriyeti	299'da 39	%13.0			
				Toplam Ülkeler	73
				Toplam siyasi partiler	163

Dünya'da Kota Uygulayan Ülkelerden Uygulama Örnekleri

Ruanda, İsveç, Danimarka, Belçika, Arjantin, Güney Afrika, Meksika, Fransa
(Kadınların temsiliyet oranlarına göre sıralanmıştır)

Ruanda:

Ulusal Mecliste Kadın Oranı: %48, 8

Anayasa; kadın ve erkeklere eşit hakları toplumsal cinsiyet eşitliği prensibi ile garantilemeyi amaç edinmiştir. Buna göre;

Anayasa Madde 9: Temel Prensipler Başlığı Altında düzenlenmiştir. Bu Maddenin 4. fıkrasında;

"Hukuk devletinin çoğulcu demokratik hükümetinin kurulması, tüm Ruandalıların eşitliği, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların karar verme mekanizmalarında en az % 30 oranında temsil edilmesi" ifadesi yer almaktadır.

Anayasa Madde 54: "Politik organizasyonlar; Ruandalıların bütünlüğünü ve toplumsal cinsiyet eşitliğini, üyelerin atanmasında ve liderlik konumlarına getirilmesinde

her daim yansıtmalıdır” ifadesi yer almaktadır. Madde 82: Senato en az % 30’u kadın olmak üzere 26 üyeden oluşur. Madde 185 ile toplumsal cinsiyet izleme ofisi kurulmuştur.

Toplumsal Cinsiyet İzleme Ofisinin Sorumlulukları;

- Eşit fırsat ve hakkaniyet temelinde sürdürülebilir kalkınma vizyonu içinde toplumsal cinsiyet göstergelerini izlemek ve denetlemek;
- Toplumsal cinsiyetin gelişmesine yardım eden programlara bazı organların iradesinin teslim edilmesini sağlamak;
- Toplumsal Cinsiyet İzleme Ofisi her yıl programını ve faaliyet raporunu kabineye ve kanunla belirtilmiş diğer devlet organlarına sunar. İşlevi, faaliyetleri ve örgütlenmesi kanunla belirtilmiştir.

İsveç

Ulusal Mecliste Kadın Oranı: %45,3

1994 yılında Sosyal Demokrat Parti aday belirlemede sandviç metodunu uygulamaya başlamıştır. Yani aday listesindeki her ikinci adayın kadın olma zorunluluğu vardır. Daha sonra Hıristiyan Demokratlar ve Yeşiller gibi partiler de bu uygulamayı kabul etmişlerdir.

Danimarka

Ulusal Mecliste Kadın Oranı: %36,9

1987 yılında kabul edilen hükümetin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı (Plan of Action on Gender Equality) sayesinde toplumsal cinsiyet eşitliği meselesi önem kazanmıştır. Ancak kota partilerde sıkça uygulanan bir önlem değildir. Sosyalist İnsanların Partisi 1977 yılında kotayı uygulayan ilk parti olmuş, bunu Sosyal Demokrat Parti izlemiştir. Ancak 1996 itibarı ile parti içi kotaların kullanımı kaldırılmıştır. Şu an Danimarka’da hiçbir parti kota uygulamamaktadır.

Belçika

Ulusal Mecliste Kadın Oranı: %35,3

Mayıs 1994’te onaylanan kanuna göre 1 Ocak 1996 – 1 Ocak 1999 tarihleri arasında

parlamento aday listelerindeki her 4 yerden 1'i ve daha sona her 3 yerden 1'inin diğer cinsiyete verilmesine karar verilmiştir. Örnek: Her 4 yerden 1'i kuralına göre, 25 aday varsa 6'sı kadın olmalıdır. Eğer listede sadece 4 kadın varsa geri kalan 2 yer boş kalır.

Arjantin

Ulusal Mecliste Kadın Oranı: %35

Anayasal düzenlemeye göre kadın ve erkeklerin gerçek bir fırsat eşitliğine ulaşabilmeleri pozitif eylemlerle garanti edilmiştir.

Seçim kanununda Kasım 1991'de yapılan değişikliğe göre; aday listelerinde, seçilebilecekleri yerlere koyulmuş en az %30'u kadın aday olmalıdır.

Güney Afrika

Ulusal Mecliste Kadın Oranı: %32,8

Anayasa Madde 46'ya göre; Anayasa ve seçim yasalarında cinsiyete göre temsil "Millet Meclisi en az 350 en fazla 400 kadın veya erkekten oluşmalıdır" şeklinde tanımlanmıştır.

Meksika

Ulusal Mecliste Kadın Oranı: %22.6

Federal seçim kanununa göre; Federal Seçim Kurumuna kaydedilen meclis adaylarından her bir cinsiyet yüzde 70'i aşamaz. Ayrıca bazı siyasi partiler de kendi içlerinde kota uygulamaktadır.

Fransa

Ulusal Mecliste Kadın Oranı: %12.1

Fransa'da kadınların siyasi hayata katılımına destek olacak kanuni önlemler alınmıştır. Fransız Anayasası ve Seçim kanununda 2004'de yapılan bir değişiklikle % 50 oranında cinsiyet kotası getirilmiştir.

Anayasa madde 3'e göre: Kanun, erkek ve kadınların seçim vekilliklerine ve seçilmiş ofislere eşit kullanma hakkı ve geçişini destekler. 2001'de yürürlüğe giren kanuna

göre aday listeleri kadın ve erkek eşitliği prensibine göre değerlendirilmelidir. Partide kadın ve erkekler arasında yüzde 2'den fazla bir temsil farkı olması halinde cezalandırma yapılmaktadır. Eşitlikçi demokrasinin uygulandığı Fransa'da temel sorun buna uymayan partiler için tanımlanan cezanın caydırıcı olmamasıdır.

AVRUPA BİRLİĞİ KURUMLARINDA KADIN TEMSİLİ²¹

Avrupa Parlamentosu

Parlamenteler

	Başkan	Kadın parlamentler sayısı	Erkek parlamentler sayısı	Kadın (%)	Erkek (%)
Avrupa Parlamentosu	Erkek	222	510	30	70

Avrupa Komisyonu

Komisyon Üyeleri

	Başkan	Kadın sayısı	Erkek sayısı	Kadın (%)	Erkek (%)
Avrupa Komisyonu	Erkek	7	17	29	71

²¹ Avrupa Komisyonu (European Commission), <http://ec.europa.eu>

Bölgeler Komitesi**Üyeler**

	Başkan	Kadın sayısı	Erkek sayısı	Kadın (%)	Erkek (%)
Bölgeler Komitesi	Erkek	45	264	15	85

Ekonomik ve Sosyal Komite**Üyeler**

	Başkan	Kadın sayısı	Erkek sayısı	Kadın (%)	Erkek (%)
Ekonomik ve Sosyal Komite	Kadın	80	236	25	75

Avrupa Merkez Bankası**Üst Düzey Yönetimde**

	Yöneticiler		Üyeler			
	Kadın sayısı	Erkek sayısı	Kadın sayısı	Erkek sayısı	Kadın (%)	Erkek (%)
Avrupa Merkez Bankası	0	1	1	16	6	94

Avrupa Birliği Konseyi**Üst Düzey/ 1. sıra**

	Kadın sayısı	Erkek sayısı	Kadın (%)	Erkek (%)
Avrupa Birliği Konseyi	2	11	15	85

Avrupa Birliği Konseyi**2. sıra**

	Kadın sayısı	Erkek sayısı	Kadın (%)	Erkek (%)
Avrupa Birliği Konseyi	7	32	18	82

Avrupa Adalet Divanı

	Başkan		Üyeler			
	Kadın sayısı	Erkek sayısı	Kadın sayısı	Erkek sayısı	Kadın (%)	Erkek (%)
Avrupa Adalet Divanı	0	1	4	29	12	88

Avrupa Parlamentosu 6. Dönem 2004-2009²²

Ükelere Göre Ayrıştırılmış Kadın Temsili Oranları; Sıralama Kadın Oranı Yüzdesine göre.

Üye Devletler	Sandalye Sayısı	Kadın Sayısı	Kadın Oranı (%)	Üye Devletler	Sandalye Sayısı	Kadın Sayısı	Kadın Oranı (%)
İSVEÇ	19	11	57.9	İSPANYA	54	18	33.3
LÜKSEMBURG	6	3	50	ALMANYA	99	31	31.3
HOLLANDA	27	12	44.4	BELÇİKA	24	7	29.2
FRANSA	78	34	43.5	YUNANİSTAN	24	7	29.1
SLOVENYA	7	3	42.9	PORTEKİZ	24	6	25
AVUSTURYA	18	7	38.9	İNGİLTERE	78	19	24.3
LİTVANYA	13	5	38.5	LATVİYA	9	2	22.2
İRLANDA	13	5	38.4	ÇEK CUMHURİYETİ	24	5	20.8
DANİMARKA	14	5	35.7	İTALYA	78	15	19.2
FİNLANDİYA	14	5	35.7	POLONYA	54	7	13
SLOVAKYA	14	5	35.7	KIBRIS RUM KESİMİ	6	0	0
ESTONYA	6	2	33.3	MALTA	5	0	0
MACARİSTAN	27	8	33.3				
TOPLAM					732	222	30.3

²² Avrupa Kadın Lobisi (European Women's Lobby), <http://www.womenlobby>

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE AVRUPA KONSEYİ METİNLERİNDE KADININ TEMSİLİ İLE İLGİLİ KARARLAR²³

Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW):

Sözleşme; “Sivil, politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel haklara katılımında kadın erkek arasında eşitliği sağlamayı” amaçlamaktadır.

CEDAW Madde 4’e göre; Devletler kadın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için geçici özel önlemler alacaklar ve bu önlemler bir ayrımcılık olarak nitelendirilmeyecektir.

Türkiye 1985 yılında Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa Birliği sürecinde Anayasa reformları paketi ile değiştirilen Anayasa’nın 90. maddesi ve Anayasanın 10. maddesi kadın erkek eşitliğini sağlama konusunda devleti sorumlu tanımlamış ve uluslararası hukukun üstünlüğünü kabul etmiştir.

7 Mayıs 2004 tarih ve 5170 sayılı Kanun ile getirilen bir diğer düzenleme ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 10. maddesinin birinci fıkrasına ve Anayasanın milletlerarası anlaşmaları uygun bulma başlıklı 90. maddesinin son fıkrasına bir cümle eklenmiştir.

- Anayasanın 10. maddesinin 1. fıkrasına göre, Devlet kadın erkek eşitliğini sağlamakla yükümlüdür
- Anayasanın 90. maddesindeki değişikliğe göre de, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır. Daha açık bir anlatımla, temel haklar ve özgürlükler alanında, milletlerarası antlaşmalar ile ulusal kanunlar arasında

²³ Bu bölüm Ankara Üniversitesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi ve KA-DER işbirliğinde Zeynep Kılıç tarafından hazırlanan “Eşitlik İçin Kota Politikaları” ve KADER yayınları içinde yer alan “Erkek Demokrasiden Gerçek Demokrasiye” kitabından ve İşat, Ceren; Sayın, Aysun; Şenol, Nevin, 2004, Avrupa Birliğine Giriş Sürecini İzleme Programı, Kadınlara ve Erkekler İçin Eşit Fırsatlar: Türkiye, Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul yayınlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

bir hiyerarşi oluşturulmuş ve uyumsuzluklarda milletlerarası antlaşmaların, ulusal kanunların üstünde olduğu hüküm altına alınmıştır.

Hem CEDAW'a hem de Anayasa'da yapılan değişikliklerle Anayasa 10. ve 90. maddelere göre kadınların eşitsiz oldukları alanlarda eşitliğin sağlanması ile ilgili fiili eşitliğe ulaşıncaya kadar özel önlemlerin alınması gereklidir.

Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı:

Türkiye'ninde üyesi olduğu Avrupa Konseyi (Council Of Europe) 85 nolu tavsiye kararına göre;

Üye devletler, eşitsizliğin var olduğu her alanda kadın ve erkek arasında gerçek eşitliği sağlamak için geçici özel önlemler almak üzere görevli kılınmıştır. Ayrıca Avrupa Konseyi Parlamenterler Birliğinin 1999'da aldığı 1413 sayılı tavsiye kararında tüm üye ülkelere, kadınların siyasal alanda temsil edilmelerini sağlamaları için öneriler sunmaktadır.

Bunlar;

- Kadın hakları ve fırsat eşitliğinin gerçekleşmesine yönelik düzenlemeler yapmak için meclis komisyonları ya da delegasyonlar oluşturmak.
- Siyasi partilerde kadınların eşit temsil ve parasal kaynaklardan eşit yararlanmalarını düzenlemek

Avrupa Konseyi, Avrupa'nın Yerel ve Bölgesel Otoriteler Kurulu' da 1999 yılında 68 nolu karar ile üye ülkelere kadınların siyasal yaşama katılımları ile ilgili tavsiyelerde bulunmuştur.

Bunlar;

- Kamusal yaşamda kadın ve erkekler arasında gerçek fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla ulusal çapta gerekli yasal iyileştirmeleri yapmak, ayrımcılığı önlemeye yönelik alınacak özel önlemlere yasal meşruiyet sağlamak
- Özel önlemleri, kadınların kamusal ve siyasal görevlere gelmelerini kolaylaştıracak önlemler olarak tanıtip bunları yerel ve bölgesel otoritelerle eşgüdüm içinde gerçekleştirmek.

- Seçim dönemlerinde kadın adaylara fırsat tanımak konusunda siyasi partileri hazırlamak.
- Kadın adayları siyasal tekniklerle hazırlayacak eğitim kursları, yetersizlik korkusuyla başatmalarına yardımcı olacak farkındalık eğitimleri vermek ve siyasal yaşama aktif katılımlarını sağlamak için motive etmek
- Adayların aile yaşamları ile siyasal yaşamlarını uyumlu hale getirecek özel önlemler almak
- Siyasal partilerin kadınların aktif olarak siyasal yaşama katılmalarını artırmaya yarayacak etkinlikleri desteklemek

Parlamentolar Arası Birlik'de 1994'de kadınların siyasal yaşama katılmalarını arttırmaya yönelik siyasal partiler için eylem planını hazırlamıştır.

Eylem Planında yer alanlar;

- Partiler temel politikaların, kurallarını belirleyen metinlerini/tüzüklerini gözden geçirip kadınlara karşı ayrımcılık içeren kısımları değiştirmelidirler.
- Partilerin tüm düzeylerdeki karar organlarında, kadın ve erkek üyelere eşit fırsat tanıyacak özel önlemleri almaları önerilir. Kota tercih ediliyor ise her iki cinsiyetin asgari temsilini hedeflemelidir.
- Kadınların parti toplantılarına ve diğer parti etkinliklerine katılımını kolaylaştıracak özel düzenlemelerin yapılması yararlıdır. Bunlar şu düzenlemeler olabilir;
Toplantı saatlerini kadınlara uygun hale getirmek
Partite ücretsiz çocuk bakımı olanakları yaratmak
Toplantı başlama ve bitiş saatlerine uymak
- Parti içi her düzey seçimde kadın ve erkek adaylar arasında ayrımcılığa imkan vermeyecek yarışma kriterleri oluşturmak. Aday göstermede özel önlem uygulanabilir. Adaylara özellikle parasal açıdan eşit destek sağlanmasına özen gösterilmelidir.
- Partilerde kadın kolları güçlendirilmeli, kadın adaylar için etkin destek oluşturulması sağlanmalıdır.

- Hükümetlerde kadınlara ayrılan koltuklar sadece belli alanlara (aile, çocuk, sosyal yardım,v.b.) ait olmamalı, her alanda görev verilmelidir.
- Kadınların durumlarını ilgilendiren konularda görev yapmak üzere bir parlamento komisyonu oluşturmak yasaların ve hükümet tasarruflarının eşitlik açısından denetlenmesi için yararlıdır.
- Parlamentoda kadın parlamenterlerden oluşan partilerarası grup oluşturmak yararlıdır.

Kadının temsilini arttırmaya yönelik bir diğer önemli belgede 1997 yılında İstanbul'da gerçekleşen Avrupa Bakanlar Konferansı'nın deklarasyonudur.

Deklarasyona göre;

“ Kadın erkek eşitliğini sağlamak sadece kadınların değil, genel olarak toplumun sorunudur. Demokratik bir topluma ulaşmanın yolu kadınların toplumun tüm alanlarına tam katılımlarının sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Kadınların eksik katılımlarının nedenleri, seçim sistemlerinin, siyasal kurumların ve siyasal partilerin yapısı ve işleyişidir. Bunu ortadan kaldırmak için alınması gereken önlemler ve hükümetlerle siyasal düşen sorumluklar vardı.”

Hükümetlerin sorumluluğu:

- Kamu görevlerine atanmada, kadınları olumsuz etkileyen atama kriterleri araştırılmalı ve bunları önleyecek önlemler alınmalıdır.
- Kamu görevlerine hükümet tarafından yapılan atamalarda, en az temsil oranı (%33) gözönünde bulundurularak şeffaf ve denetlenebilir aday saptama ve atama koşulları sağlanmalıdır.
- Siyasal katılımın önemini ve kadınların eşit temsilinin gereğini anlatan eğitim programları yapılmalıdır.
- Seçim sisteminin kadınların seçilmesi üzerindeki etkileri araştırıp, eşit temsil, sağlayacak seçim yasası reformunu yapılmalıdır.
- Kadınların siyasal ve kamusal yaşama katılımını arttırıp kadınları güçlendirecek özel önlemleri gerçekleştirmelidir.

- Hükümete bağlı danışma kurul ve komitelerinin karar organlarında cinsiyetlerin eşit temsilini desteklemelidir.

Siyasal Partilerin sorumluluğu:

- Kadınların parti yönetim ve karar organlarına, erkeklerle eşit katılımını sağlamalıdır.
- Kadınların parti içinde yetkili makamlara gelebilmeleri için özel önlemler alınmalıdır.
- Seçim ve atama usullerini gözden geçirerek kadınlara karşı ayrımcı ve engelleyici olanları kaldırmalıdır.
- Kendi örgütlerindeki kadın birimlerini/kollarını güçlendirilmeli, kadın adayların saptanması sağlanmalıdır.

Sivil Toplum Örgütlerinin sorumluluğu:

- Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması yönünde hükümetlere ve siyasal kuruluşlara yönelik baskı grubu oluşturma çalışmalarını arttırmalıdır.
- Kadınları, kendi siyasal ve medeni hakları konusunda bilgilendirme çalışmalarını genişletmelidirler. Kadınlar ve erkekler için, cinslerarası eşit temsili gerçekleştirmeye yönelik her türlü eğitim çalışmasını yapmalıdırlar.
- Örgütler arasında, cinslerin dengeli temsilini destekleyecek iletişim ağı oluşturulmalıdır.

Dünya Siyaset Tarihinde Yer Alan Kadın Devlet Bakanları ve Kadın Başbakanlar

Ülke	İsim	Görev	Dönem
Tannu Tuva Halk Cumhuriyeti	Khertek Ançima-Toka	Devlet Başkanı	06.04.1940-11.10.1944
Moğolistan	Sühbaataryn Yanjmaa	Devlet Başkan Vekili	23.09.1953-07.07.1954
Çin	Song Qingling	Devlet Başkan Vekili	31.10.1968-24.02.1972
Çin	Song Qingling	Devlet Başkan Vekili Ortağı	06.07.1976-05.03.78
Çin	Song Qingling	Onursal Başkan	1979-1980
Arjantin	Maria Estella Martínez Cartas de Perón	Yürütme Başkanı	01.07.1974- 24.03.1976
Bolivya	Lydia Gueiler Tejada	Ara Yürütme Başkanı	17.11.1979-18.07.1980
İzlanda	Vigdís Finnbogadóttir	Başkan	01.08.1980-01.08.1996
San Marino	Maria Lea Pedini Angelini	Naip lider	01.04-01.10.1981
Malta	Agatha Barbara	Başkan	15.02.1982-15.02.1987
San Marino	Gloriana Ranocchini	Naip lider	01.04.1984-1.10.1984
San Marino	Gloriana Ranocchini	Naip lider	01.10.1989-01.04.90
Gine Bisau	Carmen Pereira	Devlet Başkan Vekili	14.05-16.05.1984
Filipinler	Maria Corazon Sumulong Cojuangco Aquino	Yürütme Başkanı	25.2.1986-30.06.1992
Haiti	Ertha Pascal-Trouillot	Yürütme Başkanı	13.03.1990-07.02.1991
Nikaragua	Violeta Barrios de Chamorro	Yürütme Başkanı	25.04.1990-10.01.1997

Doğu Almanya	Sabine Bergmann-Pohl	Devlet Başkan Vekili	05.04.1990-02.10.1990
İrlanda	Başkan	Mary Robinson	03.12.1990-12.09.1997
San Marino	Edda Ceccoli	Naip lider	01.10.1991-01.04.1992
San Marino	Patrizia Busignani	Naip lider	01.04-01.10.1993
Burundi	Sylvie Kinigi	Devlet Başkan Vekili	27.10.1993-05.02.1994
Sri Lanka	Chandrika Bandaranaike Kumaratunga	Yürütme Başkanı	14.11.1994-19.11.2005
Liberya	Ruth Sando Perry	Devlet Konseyi Başkanı	03.09.1996-02.08.1997
Ekvador	Rosalía Arteaga Serrano	Devlet Başkan Vekili	09.02.1997-11.02.1997
İrlanda	Mary McAleese	Başkan	11.11.1997- (...)
Guyana	Janet Jagan	Yürütme Başkanı	19.12.1997-11.08.1999
İsviçre	Ruth Dreifuss	Federal Başkan	01.01.1999-31.12.1999
San Marino	Rosa Zafferani	Naip lider	01.04.1999-01.10.1999
Letonya	Vaira Vīķe-Freiberga	Başkan	17.06.1999- (...)
Panama	Mireya Moscoso Rodríguez	Yürütme Başkanı	01.09.1999-01.09.2004
Finlandiya	Tarja Halonen	Başkan	01.03.2000-(...)
San Marino	Maria Domenica Michelotti	Naip lider	01.04.2000-01.10.2000
Filipinler	Gloria Macapagal-Arroyo	Yürütme Başkanı	20.01.2001- (...)
Endonezya	Megawati Sukarnoputri	Yürütme Başkanı	23.7.2001-20.10.2004
Sırbistan	Natasa Micić	Devlet Başkan Vekili	30.12.2002-04.02.2004

San Marino	Valeria Ciavatta	Naip lider	01.10.2003-31.03.2004
Gürcistan	Nino Burjanadze	Devlet Başkan Vekili	23.11.2003-25.01.2003
Avusturya	Barbara Prammer	Devlet Başkan Vekili Ortağı	06.07.2004-08.07.2004
San Marino	Fausta Morganti	Naip lider	01.04.2005-01.10.2005
Liberya	Ellen Johnson-Sirleaf	Cumhurbaşkanı	16.01.2006- (...)
Şili	Michelle Bachelet	Başkan	11.03.2006- (...)
İsviçre	Micheline Calmy-Rey	Başkan	01.01.2007- (...)
Sri Lanka	Sirimavo Ratwatte Dias Bandaranaike	Başbakan	21.07.1960-27.03.1965
Sri Lanka	Sirimavo Ratwatte Dias Bandaranaike	Başbakan	29.05.1970-23.07.1977
Sri Lanka	Sirimavo Ratwatte Dias Bandaranaike	Başbakan	14.11.1994-10.8.2000
Hindistan	Indira Gandhi	Başbakan	19.01.1966-24.03.1977
Hindistan	Indira Gandhi	Başbakan	14.01.1980-31.10.1984
İsrail	Golda Meïr	Başbakan	17.03.1969-10.04.1974
Merkez Afrika Cumhuriyeti	Élisabeth Domitién	Başbakan	03.01.1975-07.04.1976
Birleşik Krallık	Margaret Thatcher	Başbakan	03.05.1979-22.11.1990
Portekiz	Maria de Lourdes Ruivo da Silva Pintasilgo	Başbakan	01.08.1979-3.01.1980
Dominik Cumhuriyeti	Dame M. Eugenia Charles	Başbakan	21.07.1980-14.06.1995
Norveç	Gro Harlem Brundtland	Başbakan	04.02.1981-14.10.1981

Norveç	Gro Harlem Brundtland	Başbakan	09.05.1986-16.10.1989
Norveç	Gro Harlem Brundtland	Başbakan	30.11.1990-25.10.1996
Yugoslavya	Milka Planinc	Başbakan	15.05.1982-15.05.1986
Pakistan	Benazir Bhutto	Başbakan	02.12.1988-06.08.1990
Pakistan	Benazir Bhutto	Başbakan	19.10.1993-05.11.1996
Litvanya	Kasimiera Prunskiene	Başbakan	17.03.1990-10.01.1991
Bangladeş	Begum Khaleda Zia	Başbakan	20.03.1991-30.03.1996
Bangladeş	Begum Khaleda Zia	Başbakan	01.09.2001-29.10.2006
Fransa	Edith Cresson	Başbakan	15.05.1991-02.04.1992
Polonya	Hanna Suchocka	Başbakan	08.07.1992-26.10.1993
Burundi	Sylvie Kinigi	Başbakan	10.07.1993-11.02.1994
Türkiye	Tansu Çiller	Başbakan	25.06.1993-07.03.1996
Kanada	Kim Campbell	Başbakan	25.06.1993-05.11.1993
Rwanda	Agathe Uwilingiyimana	Başbakan	18.07.1993-07.05.1994
Bulgaristan	Reneta Ivanova Indzhova	Başbakan	16.10.1994-25.01.1995 (ara dönem)
Sri Lanka	Chandrika Bandara- naike Kumaratunga	Başbakan	19.8.1994-14.11.1994
Haiti	Claudette Werleigh	Başbakan	07.11.1995-27.02.1996
Bangladeş	Sheikh Hasina Wajed	Başbakan	23.06.1996-15.7.2001
Guyana	Janet Jagan	Başbakan	17.03.1997-22.12.1997
Yeni Zelanda	Jenny Shipley	Başbakan	08.12.1997-10.12.1999

Litvanya	Irena Degutiené	Başbakan	03.05.1999-18.05.1999
Litvanya	Irena Degutiené	Başbakan	27.10.1999-03.11.1999
Moğolistan	Tuyaa Nyam-Osoryn	Başbakan	22.07.1999-30.07.1999
Yeni Zelanda	Helen Clark	Başbakan	10.12.1999- (...)
Senegal	Mame Madior Boye	Başbakan	03.03.2001-04.11.2002
Güney Kore	Chang Sang	Başbakan	11.07.2002-31.07.2002
Sao Tome ve Principe Demokratik Cumhuriyeti	Maria das Neves Ceita Batista de Sousa	Başbakan	03.10.2002-16.07.03
Sao Tome ve Principe Demokratik Cumhuriyeti	Maria das Neves Ceita Batista de Sousa	Başbakan	23.07.2003-18.09.2004
Finlandiya	Anneli Jäätteenmäki	Başbakan	17.04.2003-24.06.2003
Peru	Beatriz Merino Lucero	Başbakan	28.06.2003-15.12.2003
Mozambik	Luísa Días Diogo	Başbakan	17.02.2004- (...)
Makedonya	Radmila Sekerinska	Başbakan	12.05.2004-02.06.2004
Makedonya	Radmila Sekerinska	Başbakan	18.11.2004-17.12.2004
Ukrayna	Yuliya Tymoshenko	Başbakan	24.01.2005-08.09.2005
Sao Tome ve Principe Demokratik Cumhuriyeti	Maria do Carmo Silveira	Başbakan	07.06.2005-21.04.2006
Almanya	Angela Merkel	Başbakan	22.11.2005- (...)
Jamaika	Portia Simpson-Miller	Başbakan	30.03.2006- (...)
Güney Kore	Han Myung-sook	Başbakan	19.04.2006- (...)

2007 GENEL SEÇİMLERİ SÜRECİ ve SONUÇLARI**MİLLETVEKİLLİĞİ İÇİN KADIN ADAY ADAYLARI¹**

SİYASİ PARTİ ADI ²	TOPLAM ADAY ADAYI (Sayı)	KADIN ADAYADAYI (Sayı)	KADIN ADAY ADAYI (%)	BAŞVURU ÜCRETİ, YTL (ERKEK)	BAŞVURU ÜCRETİ, YTL (KADIN)
Aydınlık Türkiye Partisi	338	54	15,98	1000	0
Bağımsız Türkiye Partisi	550	25	4,55	0	0
Saadet Partisi	2940	147	5,00	1000	1000
İşçi Partisi	1126	250	22,20	0	0
Cumhuriyet Halk Partisi	1992	246	12,35	3000	3000
Halkın Yükselişi Partisi	750	232	30,93	1000	1000
Özgürlük ve Dayanışma Partisi ³	443	140	31,60	0	0
Genç Parti	2000	980	49,00	1000	100
Demokrat Parti (DYP)	2900	570	19,66	2000	500
Liberal Demokrat Parti	625	203	32,48	0	0
Büyük Birlik Partisi* ⁴	1153	135	11,71	1000	0
Milliyetçi Hareket Partisi	2700	251	9,30	500	500
Adalet ve Kalkınma Partisi	3895	454	11,66	2.000	2.000

Tablolar (sf 82-85), Kadın Koalisyonu'nun hazırladığı 19 Haziran 2007 tarihli "Partilerin Seçim Karnesi"nden alınmıştır.

¹ TABLO, 16.06.2007 tarihinde tamamlanmıştır.

Tabloda kullanılan siyasi Partiler sıralamasında, YSK'nın seçim pusulası ve seçime girebilecek siyasi partiler listesine bağlı kalınmıştır.

* : 2007 Genel Seçimleri seçim pusulasında yer almayacağını açıklayan siyasi partiler "*" ile işaretlenmiştir.

X : 2002 Genel Seçimleri'ne katılmayan siyasi partiler "X" ile işaretlenmiştir.

² Siyasi Partiler (Yüksek Seçim Kurulu'nun seçim takvimine göre açıkladığı listeye bağlı kalınarak) alfabetik sıra ile tabloya yerleştirilmiştir.

³ ÖDP'ye aday adayı olan tüm başvurular (resmi engeli olanlar hariç) adaylık kazanmıştır.

⁴ BBP bazı seçim bölgelerinde gösterdiği bağımsız adayları destekleyecektir. Toplam bağımsız aday sayısı 22 olup, kadın bağımsız aday yoktur.

⁵ Aday adaylığı süreci gerçekleşmemiştir. HAK-PAR Seçimlere bağımsız adaylar ile de katılmamıştır.

Hak ve Özgürlükler Partisi* ⁵	---	---	---		
Anavatan Partisi* ⁶	2120	697	32,88	500	0
Emek Partisi ⁷	600	255	42,50	0	0
Türkiye Komünist Partisi	550	154	28,00	0	0
Demokratik Sol Parti* ⁸	---	---	---	---	---
Demokratik Toplum Partisi*	275	45	16,36	1000	0
Hürriyet ve Değişim Partisi* ⁹	---	---	---		
Sosyaldemokrat Halk Partisi*	376	74	19,68	50	50

MİLLETVEKİLLİĞİ İÇİN KADIN ADAYLAR

SİYASİ PARTİ ADI	TOPLAM ADAY (SAYI)	KADIN ADAY (SAYI)	KADIN ADAY (%)	2002 GENEL SEÇİMLERİ KADIN ADAY ¹⁰ (%)
Aydınlık Türkiye Partisi	312	53	16,98	X
Bağımsız Türkiye Partisi	550	25	4,54	2,5
Saadet Partisi	550	23	4,18	1
İşçi Partisi	550	80	14,54	12

⁶ Anavatan Partisi 8.06.2007 tarihinde, 2007 Genel Seçimlerine katılmayacağını YSK'ya bildirmiştir. Aday adaylığı sürecindeki geçerli rakamlar tabloya yerleştirilmiştir.

⁷ Hem bağımsız adaylar ile hem de siyasi parti kimliği ile seçime girmiştir. Tabloda belirtilen toplam aday sayısı ve kadın aday sayısı, siyasi parti kimliği ile belirtilen sayılardır. EMEP, toplam 210 aday ile parti kimliği altında seçime gireceğini bildirmiştir.

EMEK Partisi'nin, parti kimliği dışında göstereceği bağımsız adayların toplam sayısı 63'tür, ancak bu adaylar birkaç örgütün birlikte gösterdiği adaylardır, 63 bağımsız adayın içerisinde 10'u kadındır.

⁸ DSP parti olarak seçimden çekildiği için aday adaylığı sürecini işletmemiştir. Bu durumda, DSP ya da CHP'ye ödenen bir aday adaylığı ücreti de yer almamıştır. CHP listelerine kesin seçilebilecek sıralara yerleştirilen 12 DSP adayından 1'i kadındır.

⁹ HDP 2007 Genel Seçimleri öncesinde, parti olarak CHP'ye katılımını açıklamıştır.

¹⁰ 2002 kadın aday sayısı verileri Simten Coşar'ın henüz yayınlanmamış araştırmasından temel alınarak kullanılmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi	550	52	9,45	8
Halkın Yükselişi Partisi	550	202	36,72	X
Özgürlük ve Dayanışma Partisi	443 2 (bağımsız)	140 0 (bağımsız)	31,60 0 (bağımsız)	29
Genç Parti	550	132	24	19
Demokrat Parti	550	103	18,72	7 (DYP)
Liberal Demokrat Parti	395	126	31,89	12
Büyük Birlik Partisi* ¹¹	22 (bağımsız)	0 (bağımsız)	0 (bağımsız)	6
Milliyetçi Hareket Partisi	550	43	7,81	4
Adalet ve Kalkınma Partisi	550	62	11,27	6
Emek Partisi ¹²	156 63 (bağımsız)	45 10 (bağımsız)	28,84 15,87 (bağımsız)	X
Türkiye Komünist Partisi	550	154	28	29,45
Büyük Birlik Partisi*	22 (bağımsız)	0 (bağımsız)	0 (bağımsız)	6
Demokratik Toplum Partisi*	67 ¹³ (bağımsız)	10 ¹⁴ (bağımsız)	14,92 (bağımsız)	X

Tabloda kullanılan 2007 Genel Seçimleri adaylık verileri, YSK 2007 Genel Seçimleri takviminde “Siyasi partilerin aday listelerindeki eksiklikleri tamamlamalarının son günü” olarak belirlenmiş 8 Haziran ertesinde elde edilen verilerdir. YSK tarafından adaylıkları onaylanmayan geçici adaylarda değişiklikler sebebi ile, YSK takvimi çerçevesinde verilerde küçük oranlarda değişimler olmuştur.

¹¹ BBP bazı seçim bölgelerinde gösterdiği bağımsız adayları destekleyeceğini açıklamıştır.

¹² EMEK Partisi, hem bağımsız adaylar ile hem de siyasi parti kimliği ile seçime girdi. Parti'nin, parti kimliği dışında gösterdiği bağımsız adaylar birkaç örgütün birlikte gösterdiği adaylardır. EMEK Partisi, aday adaylığı süreci şu şekilde işletilmiştir: Parti illerinde toplam 600 aday ile görüşmüştür, bunların 255 kadınıdır.

¹³ 5 erkek adayın YSK tarafından geçersiz olduğu açıklanması nedeni ile sayılarda değişim olmuştur.

¹⁴ 1 kadın adayın YSK tarafından geçersiz olduğu açıklanması nedeni ile sayılarda değişim olmuştur.

SİYASİ PARTİLER SEÇİM LİSTELERİNDE İLK ÜÇ SIRADA YER ALAN KADIN ADAYLAR

SİYASİ PARTİ ADI	TOPLAM KADIN ADAY		TOPLAM İLK 3 SIRADA KADIN ADAY	1.SIRADA KADIN ADAY	2.SIRADA KADIN ADAY	3.SIRADA KADIN ADAY
	Sayı	%				
Aydınlık Türkiye Partisi	53	16,98	26	1	7	18
Bağımsız Türkiye Partisi	25	4,54				
Saadet Partisi	23	4,18	4	2	1	1
İşçi Partisi	80	14,54	28	10	7	11
Cumhuriyet Halk Partisi	52	9,45	13	4	5	4
Halkın Yükselişi Partisi	202	36,72	66	13	24	29
Özgürlük ve Dayanışma Partisi	140 0 (b.)	31,60 0 (b.)	65	22	27	16
Genç Parti	132	24	30	8	10	12
Demokrat Parti	100	18,18	17	5	3	9
Liberal Demokrat Parti	110	29,87	40	11	20	19
Milliyetçi Hareket Partisi	34	6,18	7	1	1	5
Adalet ve Kalkınma Partisi	62	11,27	12	0	6	6
Emek Partisi	56 10 (b.)	30,60 15,87 (b.)	36	10	15	11
Türkiye Komünist Partisi	154	28	67	17	28	22
Büyük Birlik Partisi*	0	0				
Demokratik Toplum Partisi*	9	15,78				

* : 2007 Genel Seçimleri'ne sadece bağımsız adaylar ile katılacak siyasi partiler.

Tablo verileri, 20 Haziran 2007’de kesin aday listelerinin YSK tarafından açıklanması ile hazırlanmıştır.

MİLLETVEKİLİ SEÇİLEN KADINLAR¹⁵					
Siyasi Parti	TBMM 23. dönem (Toplam milletvekili, #)	TBMM 23. dönem (kadın milletvekili, #)	TBMM 23. dönem (kadın m.,%)	TBMM 22. dönem (kadın m., #)	TBMM 22. dönem (kadın m., %)
AKP	341	30	8,79	13	3,8
CHP	112	10	8,92	11	9,9
MHP	70	2	2,85	-	-
Bağımsız	26	8	30,76	-	-
Toplam	549*	50	9,10	24	4,36

¹⁵ TABLO, 30.07.2007 tarihinde YSK’nın açıkladığı resmi verilere dayanılarak hazırlanmıştır.

* YSK tarafından, TBMM 23. dönem parlamentosu toplam milletvekili sayısı 549 olarak açıklanmıştır.

Bknz: Dipnot, sf.8

KADIN ADAYLARIN İLLERE VE PARTİLERE GÖRE LİSTELERDEKİ SIRALAMASI (MİLLETVEKİLİ SEÇİLEN KADINLARIN LİSTELERDEKİ YERLERİ İLE BİRLİKTE)

İL	AKP			CHP			MHP			DP		GP		BĞS.	
	K	E	M.V.	K	E	M.V.	K	E		K	E	K	E		
ADANA	4. 9. 13.		Fatoş Gürkan	1.		Nevin Gaye Erbatur	0			7. 1. 4.		7. 9. 13.			02
TOP: 14	03	11		01	12		0	14		03	11	03	11		
ADİYAMAN	5.			0			4.			4.		4. 5.			
TOP: 05	01	04		0	05		01	04		01	04	02	03		
AFYON	6.			0			0			6.		4. 6.			
TOP: 07	01	06		0	07		0	07		01	06	02	05		
AĞRI	4.		Fatma Kotan	0			0			0		0			01
TOP: 05	01	04		0	05		0	05		0	05	0	05		
AMASYA	0			0			0			3.		0			
TOP: 03	0	03		0	03		0	03		01	02	0	03		
1.Bölge ANKARA	5. 9.		Zeynep Dağı	4. 9.		Nesrin Baytok	9. 11.			4. 9. 10. 11. 15.		3. 9. 10. 13.		01	02
TOP : 15	02	13		02	02		02	13		05	10	04	11		
2.Bölge ANKARA	8. 11 13		Aşkın Asan	5.			9.			2. 2. 14.		8. 9. 12.		01	01
TOP : 14	03	11		01	13		01	13		03	11	03	11		
ANTALYA	6. 9.			0			9. 12.			4. 9.		1. 12.			
TOP: 13	02	11		0	13		02	11		02	11	02	11		
ARDAHAN	0			0			0			0		0			
TOP : 2	0	02		0	02		0	02		0	02	0	02		T 06

Dr. Selma Acuner
Asist. Candan Şahin

s: 10-01

K: Kadın, E: Erkek, M.V.:Milletvekili

İL	AKP			CHP			MHP		DP		GP		BĞS.	
	K	E	M.V.	K	E	M.V.	K	E	K	E	K	E		
ARTVİN	0			0			0		0		0			
TOP: 02	0	02		0	02		0	02	0	02	0	02		
AYDIN	4. 7.			1.		Özlem Çerçioğlu	6.		4. 8.		7.			01
TOP: 08	02	06		01	07		01	07	02	06	01	07		
BALIKESİR	3.		Ayşe Akbaş	0			2.		0		1. 5. 8.			01
TOP: 08	01	07		0	08		1	07	0	08	03	05		
BARTIN	0			0			0		0		0			
TOP: 02	0	02		0	02		0	02	0	02	0	02		
BATMAN	0			0			0		4.		0		Ayla Akat	01
TOP: 04	0	04		0	04		0	04	01	03	0	04		
BAYBURT	0			0			0		0		1. 2.			
TOP: 02	0	02		0	02		0	02	0	02	02	0		
BİNGÖL	0			0			0		0		0			
TOP: 03	0	03		0	03		0	03	0	03	0	03		
BİTLİS	0			0			0		0		4.			
TOP: 04	0	04		0	04		0	04	0	4	01	03		
BİLECİK	2.			2.			0		0		0			
TOP: 02	01	01		01	01		0	02	0	02	0	02		T 03

Dr. Selma Acuner
Asist. Candan Şahin

s: 10-02

K O T A E L K İ T A B I : G E Ç İ C İ Ö Z E L Ö N L E M P O L İ T İ K A S I : K O T A

İL	AKP			CHP			MHP		DP		GP		BĞS.	
	K	E	M.V.	K	E		K	E	K	E	K	E	M.V.	
BOLU	0			0			0		0		1.			
TOP: 03	0	03		0	03		0	03	0	03	02	01		
BURDUR	0			0			0				2.			
TOP: 03	0	03		0	03		0	03	0	03	01	02		
BURSA	5. 11. 15.		Canan Candemir Çelik	0			0		8.		9. 16.			01
TOP: 16	03	13		0	16		0	16	01	15	02	14		
ÇANAKKALE	0			0			0		4.		3.			
TOP: 04	0	04		0	04		0	04	01	03	01	03		
ÇANKIRI	0			0			0		0		3.			
TOP: 03	0	03		0	03		0	03	0	03	1	02		
ÇORUM	5.			4.			0				1. 3. 5.			
TOP: 05	01	04		01	04		0	05	0	05	03	02		
DENİZLİ	2.		Selma Aliye Kavaf	4.			7.		6.		5.			01
TOP: 07	01	06		01	06		01	06	01	06	01	06		
DİYARBAKIR	8.			7.			7.		3.		9.		Gülten Kışanak	02
TOP: 10	01	09		01	09		01	09	01	09	01	09	Aysel Tuğluk	
DÜZCE	0			0			0		0		2.			
TOP: 03	0	03		0	03		0	03	0	03	01	02		T 04

Dr. Selma Acuner
Asist. Candan Şahin

s: 10-03

İL	AKP			CHP			MHP			DP		GP		
	K	E	M.V.	K	E	M.V.	K	E	M.V.	K	E	K	E	
EDİRNE	3.			0			0			4.		4.		
TOP: 04	01	03		0	04		0	04		01	03	01	03	
ELAZIĞ	0			4.			0			5.		2.		
TOP: 05	0	05		01	04		0	05		01	04	01	04	
ERZİNCAN	3.			0			0			0		0		
TOP: 03	01	02		0	03		0	03		0	03	0	03	
ERZURUM	3.		Fazilet Dağcı Çiğlık	5.			6			7.		5. 6.		01
TOP: 07	01	06		01	06		01	06		01	06	02	05	
ESKİŞEHİR	4.			5.			0			6.		4. 2. 6.		
OP: 06	01	05		01	05		0	06		01	05	03	03	
GAZİANTEP	2. 7		Fatma Şahin Özlem Müftüoğlu	9.			6			5. 8.		6.		02
TOP: 10	02	08		01	09		01	09		02	08	01	09	
GİRESUN	0			4.			0			0		3.		
TOP: 05	0	05		01	04		0	05		0	05	01	04	
G.HANE	0			2.			0			0		0		
TOP: 02	0	02		01	01		0	02		0	02	0	02	
HAKKARİ	0			0			3.			0		0		
TOP: 03	0	03		0	03		01	02		0	03	0	03	TP 03

Dr. Selma Acuner
Asist.Candan Şahin

s: 10-04

K O T A E L K İ T A B I : G E Ç İ C İ Ö Z E L Ö N L E M P O L İ T İ K A S I : K O T A

İL	AKP			CHP			MHP			DP		GP		BĞS.			
	K	E	M.V.	K	E	M.V.	K	E	M.V.	K	E	K	E				
HATAY	7. 9.			0			0			6. 9. 10.		5. 7. 9.					
TOP: 10	02	08		0	10		0	10		03	07	03	07				
IĞDIR	0			0			0			0		0		Pervin Buldan	01	01	
TOP: 02	0	02		0	02		0	02		0	02	0	02				
ISPARTA	1. 4.			0			0			4.		3. 4.					
TOP: 05	02	03		0	05		0	05		01	04	02	03				
1.Bölge İSTANBUL	3. 6. 9. 16. 20. 24.		Edibe Sözen Mesude Nursuna Memecan Özlem Piltanoğlu	4. 7. 15. 23.		Ayşe Jale Ağırbaş Fatma Nur Serter	11. 18. 21. 24.			1. 4. 10. 21. 23. 24		5. 8. 11. 12. 15. 16. 17. 18.			05	05	
TOP: 24	06	18		04	20		04	20		06	18	08	16				
2.Bölge İSTANBUL	3. 6 9. 13. 17. 19.		Nimet Çubukcu Ayşe Nur Bahçekapılı Canan Kalsın	3. 6. 14. 15		Bihlun Tamaylıgil Nejla Arat	8. 18.			3. 4. 6. 8. 11 16 19. 20. 21.		7. 8. 9. 11. 12. 18. 19. 21			05	05	
TOP: 21	06	15		04	17		02	19		09	12	08	13				
3.Bölge İSTANBUL	4. 12. 14. 16. 21.		Güldal Aksit Halide İncekara Alev Dedegil	7. 11. 19. 22.		Birgen Keleş	1. 10. 19. 22. 25.		Meral Akşener	15. 17. 18. 24		7. 11. 17. 19. 21 22. 25.		Sebahat Tuncel	06	06	
Top: 25	05	20		04	21		05	20		04	21	07	18				
1.Bölge İZMİR	2. 8. 11.		Nükhet Hotar Göksel	1.		Güldal Mumcu	2. 9.		Şenol Bal	1. 5. 10. 11.		8.			03	03	03
TOP: 12	03	09		01	11		02	10		04	08	01	11		20	20	

Dr. Selma Acuner
Asist. Candan Şahin

s: 10-05

İL	AKP		CHP			MHP		DP		GP		BĞS.	
	K	E	K	E	M. V.	K	E	K	E	K	E		
2.Bölge İZMİR	3. 6. 10. 11.		5. 12.		Canan Aritman	3		5. 7 10. 12.		2. 8.			01
TOP: 12	04	08	02	10		01	11	04	08	02	10		
K.MARAŞ			3.			8.		6.		2. 6. 7. 8.			
TOP: 08	0	08	01	07		01	07	02	06	04	04		
KARS	0		0			0		0					
TOP: 03	0	03	0	03		0	03	0	03	0	03		
KASTAMONU	0		4.			0		1.		2. 3.			
TOP: 04	0	04	01	03		0	04	01	03	2	02		
KAYSERİ	0		0			0		3. 6. 8.		4. 6.			
TOP: 08	0	08	0	08		0	08	03	05	02	06		
KARABÜK	0		.0			0		2		2. 3.			
TOP: 03	0	03	0	03		0	03	01	02	02	01		
KARAMAN	0		2.			0		3.		3.			
TOP: 03	0	03	01	02		0	03	01	02	01	02		
KIRKLARELİ	0		0			0		0		0			
TOP: 03	0	03	0	03		0	03	0	03	0	03		
KIRIKKALE	0		1.			4.		0		0			
TOP: 04	0	04	01	03		01	03	0	04	0	04		T 01

Dr. Selma Acuner
Asist.Candan Şahin

s: 10-06

K O T A E L K İ T A B I . G E Ç İ C İ Ö Z E L Ö N L E M P O L İ T İ K A S I : K O T A

İL	AKP		M.V.	CHP		MHP		DP		GP		BĞZ.	
	K	E		K	E	K	E	K	E	K	E		
KIRŞEHİR	0					0		0		2.			
TOP: 03	0	03		0	03	0	03	0	03	01	02		
KİLİS	0			0		0		0		0			
TOP: 02	0	02		0	02	0	02	0	02	0	02		
KOCAELİ	5.		Azize Sibel Gönül	7. 8.		0		6. 9.		3. 4. 9.			01
TOP: 09	01	08		02	07	0	09	02	07	03	06		
KONYA	5.		Ayşe Türkmenoğlu	9 12. 13 16		6.		5. 15.		4. 7. 8. 13. 15.			01
TOP: 16	01	15		04	12	01	15	02	14	06	10		
KÜTAHYA	0			0		0		0		4. 5.			
TOP: 06	0	06		0	06	0	06	0	06	02	04		
MALATYA	3.		Öznur Çalık	6.		4.		3 4. 5. 7.					01
TOP: 07	01	06		01	06	01	06	04	03	0	07		
MANİSA	8.			7. 8.		9.		7. 8.		7. 8.			
TOP: 10	01	09		02	08	01	09	02	08	02	08		
MARDİN	4.		Gönül Bekin Şahkulubey	0		3.		5.		4. 6.		Emine Kaya	02
TOP: 06	01	05		0	06	01	05	01	05	02	04		
MERSİN	7.			0		0		3. 5.		3. 5. 6. 10.			
TOP: 12	01	11		0	12	0	12	02	10	04	08		T 05

Dr. Selma Acuner
Asist.Candan Şahin

s: 10-07

K O T A E L K İ T A B I . G E Ç İ C İ Ö Z E L Ö N L E M P O L İ T İ K A S I : K O T A

İL	AKP			CHP		MHP			DP		GP		BĞZ.
	K	E	M. V.	K	E	K	E		K	E	K	E	
MUĞLA	1. 3.			0		0			4.		5. 6.		
TOP: 06	02	04		0	06	0	06		01	05	02	04	
MUŞ	1.			0		0			0		1.		
TOP: 04	01	03		0	04	0	04		0	04	01	03	
NEVŞEHİR	0			0		0			2.		2.		
TOP: 03	0	03		0	03	0	03		01	02	01	02	
NİĞDE	0			2.		3.			3.		2. 3.		
TOP: 03	0	03		01	02	01	02		01	02	02	01	
ORDU	0			0		7.			4. 7..		1. 6.		
TOP: 07	0	07		0	07	1	06		02	05	02	05	
OSMANIYE	0			0		0			0		0		
TOP: 04	0	04		0	04	0	04		0	04	0	04	
RİZE	0			0		0			2.		0		
TOP: 03	0	03		0	03	0	03		01	02	0	03	
SAKARYA	0			5.		5.			0		5..		
TOP: 06	0	06		1	05	01	05		0	06	01	05	
SAMSUN	4.		Birnur Şahinoğlu	5.		8.			1. 7. 8.		5. 8. 9.		
TOP: 09	1	08		01	08	01	08		03	06	03	06	T 01

Dr. Selma Acuner
Asist. Candan Şahin

s: 10-08

İL	AKP			CHP			MHP		DP		GP		BĞZ.
	K	E	M. V.	K	E		K	E	K	E	K	E	
SİİRT	0			1.			0						
TOP: 03	0	03		01	02		0	03	0	03	0	03	
SİNOP				0					0		0		
TOP: 03	0	03		0	03		0	03	0	03	0	03	
SİVAS	0			0			0		4.		3.		
TOP: 06	0	06		0	06		0	06	01	05	01	05	
Ş.URFA	5.		Çağla Aktemur Özyavuz	7.			6.		1.		7.		01
TOP: 11	01	10		01	10		02	09	01	10	03	08	
ŞIRNAK	0			0			0		0		0		Sevahir Bayındır
TOP: 03	0	03		0	03		0	03	0	03	0	03	
TEKİRDAĞ	3.			0					5.		4.		
TOP : 05	01	04		0	05		0	05	1	04	01	04	
TOKAT	5.		Dilek Yüksel	7.			0		7.		7.		01
TOP : 07	01	06		01	06		0	07	01	06	01	06	
TRABZON	5.		Safiye Seymenoğlu	0			0		4.		0		01
TOP: 8	01	07		0	08			08	01	07		08	
TUNCELİ	2.								1.		1.		
TOP: 02	01	01		0	02		0	02	01	01	02	0	
UŞAK	0			0			0		1.		2.		
TOP : 03	0	03		0	03		0	03	01	02	01	02	T 04

Dr. Selma Acuner
Asist. Candan Şahin

s: 10-09

İL	AKP			CHP		MHP		DP		GP		BĞZ.	
	K	E	M. V.	K	E	K	E	K		K	E		
VAN	5.		Gülşen Orhan	4.		0		5.		0		Fatma Kurtulan	02
TOP: 07	01	06		01	06	0	07	01	06	0	07		
YALOVA	0			0		0		0					
TOP: 02	0	02		0	02	0	02	0	02	0	02		
YOZGAT	0			0		0		0		4.			
TOP: 06	0	06		0	06	0	06	0	06	01	05		
ZONGULDAK	0			5.		0		0		2.			
TOP: 05	0	05		01	04	0	05	0	05	01	04		
AKSARAY	3.		İlknur İnce	2		0		0		0			01
TOP: 04	01	03		01	03	0	04	0	04	0	04		
													T 03

Dr. Selma Acuner
Asist. Candan Şahin

s: 10-10

KAYNAKÇA

- Acuner, S., 1999, **Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliği ve Resmi Kurumsallaşma Süreci**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,
- Bora, A., 2006, “Projeler: Yeni Bir Bağlam, Eski Sorunlar....” , **Amargi**, sayı: 3, İstanbul
- Ballington J., Karam, A., (Editör), 2005, **Women in Parliament Beyond Numbers**, Trydells Tryckeri, Sweden,
- İşat, C., Sayın, A., Şenol, N., Acuner, S.(Editör), 2004, **Avrupa Birliğine Giriş Sürecini İzleme Programı, Kadınlar ve Erkekler İçin Eşit Fırsatlar: Türkiye**, Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul
- Lokar, S., (Editör), 2005, **From Quota To Parity: Social Democratic Women in Action 1995-2005**, CEE Network for Gender Issues, Novi Sad, Serbia and Montenegro,
- KA-DER, 2002, **Kadın Siyasetçinin El Kitabı**, Acar Matbaa, İstanbul
- KA-DER, 2004, **Kadın Sorunlarına Çözüm Arayışı Kurultayı**, Acar Matbaacılık, İstanbul
- KA-DER, 2005, **Eşit Temsil İçin Cinsiyet Kotası; Erkek Demokrasiden Gerçek Demokrasiye**, Acar Matbaacılık, İstanbul
- KA-DER, 2005, **Kadın- Erkek Eşit “CEDAW”**, Ozan Yayıncılık, İstanbul
- Sayın, A., 2006, Çalışma Yaşamında Kadın Erkek Eşitliği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Üşür, S., 1997, **Siyasal Yaşam ve Kadınlara Destek Politikaları**, KSGM, Ankara
- Üşür, S., 2000, “Siyaset”, içinde, **Kadın- Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset**, TUSİAD, İstanbul
- Kılıç. Z., 2000, **Eşitlik İçin Kota Politikaları**, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara